

Johanna Koskinen

TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS VÄINÖLÄN KOULUSSA

Kyselytutkimus Väinölän koulun
4.–6.-luokkalaisille

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024



**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi
Tekijä/Tekijät	Johanna Koskinen
Työn nimi	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Väinölän koulussa. Kyselytutkimus Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaisten
Toimeksiantaja	Väinölän koulu / Porin kaupunki
Vuosi	2024
Sivut	44 sivua, liitteitä 5 sivua
Työn ohjaaja(t)	Virve Jussila

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä kartoitettiin Porin Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaisten kokemuksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulussa. Vuonna 2015 voimaan tullut tasa-arvolain uudistus toi veloitteen perusopetuksen oppilaitoksille laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman voi laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja tänä vuonna Väinölän koulussa suunnitelman päivittäminen oli ajankohtainen. Opinnäytetyön tavoitteena on toimia osaltaan pohjana Väinölän koulun toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivityksessä.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen opinnäytetyö, joka toteutettiin kyselytutkimuksena. Opinnäytetyöhön tehty tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus, mutta siinä on myös kvalitatiivisia piirteitä kyselyn avoimien kysymysten osalta. Kysely toteutettiin informoituna verkkokyselynä oppilaille. Kyselyn tuloksia tarkasteltiin taulukointia ja diagrammeja käyttäen, poikkeamia vertaillen sekä luokittelua ja teemoittelua käyttäen.

Kyselyn tulosten perusteella tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat hyvin Väinölän koulussa. Selkeinä vahvuuksina näyttäytyivät koulun kokeminen turvallisenä sekä sukupuolineutraalina, joka näkyi siinä, ettei sukupuoli vaikuta oppilaiden kohteluun, heihin kohdistettuihin odotuksiin tai opintosuoritusten arviointiin. Väinölän koulussa huomioidaan hyvin erilaiset oppimistavat sekä koulun yleinen ilmapiiri on hyväksyvä ja kaikkia kannustava. Kiusaamista, syrjintää ja eriarvoista kohtelua esiintyy jonkin verran, mutta siihen on useimmiten puututtu koulun aikuisten toimesta. Kiusaamista, syrjintää ja eriarvoista kohtelua on koettu pääasiassa oppilaalta toiselle tapahtuen esimerkiksi välitunneilla mielipiteen, kielen, sukupuolen tai uskonnon perusteella.

Kehittämiskohteina esiin nousi oppilaiden osallisuuden varmistaminen koulutyön suunnittelussa sekä tasa-arvoon ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvän tietoisuuden lisääminen. Vahvistamista kaipaisi myös oppilaiden kuulluksi tuleminen, esimerkiksi kaikkien oppilaiden uskallus kertoa koulun aikuiselle huolistaan. Opinnäytetyön tulosten perusteella saatiin ajankohtainen tieto tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta Väinölän koulussa ja ne toimivat pohjana tarvittaville toimenpiteille tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivityksessä.

Asiasanat: tasa-arvo, yhdenvertaisuus, toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, perusopetus

Degree title	Bachelor of Social services
Author (authors)	Johanna Koskinen
Thesis title	Equality and non-discrimination in Väinölä School. Questionnaire survey to Väinölä School 4th - 6th grades
Commissioned by	Väinölä school / city of Pori
Time	2024
Pages	44 pages, 5 pages of appendices
Supervisor	Virve Jussila

ABSTRACT

The thesis surveyed 4th – 6th grade student's experiences of equality and non-discrimination at Väinölä school in Pori. Reform of the Equality Act that entered into force in 2015 brought the obligation for educational institutions in basic education to draw up an equality plan in collaboration with the school staff and students. The Equality and Non-discrimination Plans can be drawn up for a maximum of three years at a time, and this year updating the plan was time at Väinölä School. The objective of the thesis was to serve as the basis for Väinölä school's Operational Equality and Non-discrimination Plan.

The thesis was a research thesis, conducted as a survey. The research is quantitative research, but it also has qualitative features regarding the open questions. The survey was conducted as an informed online survey for the students. The results of the survey were reviewed using tabulation and diagrams, comparing deviations, and using classification and theming.

Based on the results of the survey, equality and non-discrimination were well implemented at Väinölä School. The strength is keeping the school safe and gender-neutral by the gender not affecting the treatment of the students, the expectations placed on them or the assessment of credits. Different ways of learning are considered, and the general atmosphere is accepting and encouraging to all. There is some bullying, discrimination, and unequal treatment but it is most often addressed by the adults at school. Bullying, discrimination, and unequal treatment happens mainly from one student to another, and it took place for example, during intermissions based on opinion, language, gender, or religion. Emerging as development targets were ensuring student participation in schoolwork planning and raising awareness of gender and sexual minorities. Reinforcement is also needed on becoming heard by students, like the courage of all students to share their concerns with the school's adults. Based on the results of the thesis, current information was obtained on the implementation of equality and non-discrimination at Väinölä School. The results serve as the basis for the necessary measures in the update of the Equality and Non-Discrimination Plan.

Keywords: Equality, Non-discrimination, Operational Equality and Non-discrimination Plan, Basic education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS KOULUYMPÄRISTÖSSÄ.....	6
2.1	Toimintakulttuuri ja arvot kouluissa.....	7
2.2	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.....	9
2.3	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulussa.....	9
2.4	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma koulussa	13
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	15
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	15
4.1	Toimeksiantajan kuvaus	15
4.2	Kyselytutkimus.....	16
4.3	Kyselylomakkeen laatiminen.....	17
4.4	Aineistonkeruun toteutus	20
4.5	Kuvaus aineiston analyysistä.....	22
4.6	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	27
5	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	30
5.1	Tasa-arvon toteutuminen Väinölän koulussa.....	31
5.2	Yhdenvertaisuuden toteutuminen Väinölän koulussa	34
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
	LÄHTEET.....	42

LIITTEET

Liite 1. Väinölän koulun toiminnallisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman yhteenveto (2021)

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Informaatiokirje

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja aihe nousi arjen tarpeista. Opinnäytetyöni käsittelee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista Väinölän koulussa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Porissa sijaitseva peruskoulun ala-aste Väinölän koulu, jossa toimii 1.–6. luokka-asteet. Toimin Väinölän koulussa koulukuraattorina. Kuraattorin työnkuvaan oppilashuollon asioiden lisäksi kuuluu myös yhteisöllistä työtä hyvän ja turvallisen kouluilmapiirin parantamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä esimerkiksi hyvinvointiryhmän jäsenenä toimimista. Koulumaailmassa työskennellessä esiin ovat nousseet myös ajankohtaiset asiat kuten kiusaamisen, syrjinnän, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden kokemukset koulu yhteisössä.

Kouluissa tulee päivittää erilaisia suunnitelmia osaksi koulukohtaista opetussuunnitelmaa. Vuonna 2014 tehty ja vuonna 2015 voimaan tullut tasa-arvolain uudistus toi mukanaan perusopetuksen oppilaitoksille velvoitteen laatia koulukohtainen toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma tulee laatia yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2014/1329, 5. §.) Näiden suunnitelmien päivitysten tekemisen tueksi kouluissa voidaan toteuttaa toimintasuunnitelman mukaisia erilaisia kyselyitä, joista Väinölän koulussa oli tänä lukuvuonna tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn vuoro, sillä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman voi laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Mieron ja Rapakon (2023, 2) mukaan eri kouluissa on ilmeisen paljon vaihtelua tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa. Koulujen toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien vertailussa huomaa, että niissä on hyvin paljon vaihtelua pituuden ja sisällön osalta. Monista suunnitelmista puuttuu alkutilanteen kartoitus tai kehityskohteet ja tarvittavat toimenpiteet. Heidän mukaansa oppilaitokset ovat hyvin eri vaiheissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössään, ja kouluissa on tarve tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Oma kiinnostukseni heräsi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi siinä koulussa, jossa työskentelen. Huolellinen alkutilanteen kartoitus on luja pohja toimivalle ja ajantasaiselle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalle.

Nykypäivänä julkisessa keskustelussa on ollut paljon esillä myös kouluun sitouttaminen ja kouluviihtyvyys, jotka ovat nousseet esiin mahdollisesti perusopetuslakiin tehtyjen elokuussa 2023 voimaan tulleiden opetussuunnitelman perusteiden päivitysten kautta. Päivitykset koskevat koulujen toimintakulttuuria sekä koulupoissaoloihin puuttumista ja ovat osa myös valtakunnallisen sitouttavan koulu yhteistyön kehittämistä ja vakiinnuttamista perusopetukseen (Opetushallitus 2023b). Uudet opetussuunnitelman perusteiden täydennykset toivat myös mukanaan tasa-arvovelvoitteita, jotka edellyttävät opettajilta sukupuolensensitiivistä otetta. Opettajien eriävät mielipiteet sukupuolten tasa-arvosta sekä sen edistämisen keinoista eriävät keskenään, joka omalta osaltaan saattaa vaikeuttaa opetussuunnitelman tavoitteiden täyttymistä. Jotta perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet toteutuvat odotetulla tavalla, tulisi opettajien saada lisätietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyen. (Nokela 2018, 2.) Mielestäni tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen ovat tärkeitä osia kouluviihtyvyydessä, ja kouluviihtyvyys taas puolestaan tukee mielestäni kouluun kiinnittymistä, jolla voi olla vaikutus poissaolojen vähentymiseen.

Nämä asiat yhdessä johtivat kiinnostukseen siitä, miten oppilaat itse kokevat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden koulussa ja näin ollen he innoittivat opinnäytetyön aiheeseen tekemään lujaa pohjaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmille. Opinnäytetyössäni kartoitan Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaisten kokemuksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulu yhteisössä. Laaditun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivittäminen on ajankohtainen Väinölän koulussa, joten myös kyselyn tekeminen on perustellusti ajankohtainen. Tutkimuksen tulokset hyödynnetään kouluarjessa. Tulosten perusteella saadaan kartoitettua nykytilanne sekä pohdittua tarvittavia toimenpiteitä, joiden perusteella tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään.

2 TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS KOULUYMPÄRISTÖSSÄ

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsitteet ovat keskiössä opinnäytetyössä, joten avaan nämä käsitteet. Lisäksi kerron yleisesti koulusta toimintaympäristönä ja koulu ympäristön arvomaailmasta, joka kytkeytyy tasa-arvon ja yhden-

vertaisuuden toteutumiseen koulumaailmassa. Kerron myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkymisestä ja toteutumisesta koulussa sekä lain velvoittamista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmista koulussa.

2.1 Toimintakulttuuri ja arvot kouluissa

Koulujen toiminta perustuu monin tavoin opetus- ja kasvatustyön taustalla oleviin arvoihin. Ympäristömme tiedolliset, sosiaaliset, eettiset, oikeudelliset, taloudelliset, tekniset, ekologiset, uskonnolliset, poliittiset ja historialliset perinteeseen liittyvät arvoalueet muovaavat myös koulua kasvuyhteisönä ja siinä tietyt arvot ovat ohjaavassa asemassa. Arvot voidaan määritellä kulttuurissa ja ihmisten ajattelussa ilmeneviksi käsityksiksi yksilöiden, yhteiskunnan ja ihmiskunnan tärkeistä päämääristä ja toiminnan kriteereistä. Arvot opitaan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kasvatuksen välityksellä. Arvot puolestaan liittyvät läheisesti normeihin, jotka ilmenevät koulumaailmassa hyväksyttävänä käytöstapoina, järjestyssääntöinä ja esimerkiksi opetussuunnitelman ja perusopetuslain määräyksinä. Normit säätelevät konkreettista toimintaa ja vuorovaikutusta sekä tavallaan suojaavat ja ylläpitävät niiden taustalla vaikuttavia arvoja. (Launonen & Pulkkinen 2004, 13–14.)

Etiikan merkitys korostuu, kun keskenään erilaisia arvoja asetetaan tärkeysjärjestykseen. Arvoja voidaan myös pohtia eri tasoilla ja erilaisina arvolajeina. Monet koulun arvot ovat arvostuksia eli kohdearvoja ja ne suuntautuvat konkreettisiin sisällöllisiin kohteisiin, kuten tietoihin ja taitoihin, terveyteen, taiteeseen, teknologiaan, luontoon ja tiettyihin toimintatapoihin. Arvostuksille on tyypillistä, että ne seuraavat aikansa yhteiskunnallista kehitystä ja muuttuvat sen mukana. (Launonen & Pulkkinen 2004, 13–14.)

Eettiset ja sosiaaliset ihanteet ovat puolestaan yhteistä vuorovaikutusta säätelevä arvolaji eli ne vaikuttavat ihmissuhteisiin ja organisoivat sosiaalista todellisuutta sekä ovat keskeinen osa ihmisenä kasvamista. Eettiset ihanteet, kuten ystävällisyys, rehellisyys, luotettavuus ja suvaitsevaisuus, pyrkivät suuntaamaan yksilön asenteita ja persoonallista kasvua sekä säätelemään yksilön käyttäytymistä sisältäpäin. Kasvatuksen eettiset ihanteet ovat tärkeitä arvoja,

sillä ne vaikuttavat ihmisenä kasvuun, minuuden rakenteeseen ja yhteisöllisyyteen. Koulun tulisi kasvuyhteisönä tukea sitä millaiset eettiset ihanteet käytännössä ohjaavat suhtautumista oppilaisiin, työtovereihin ja vanhempiin. Siivestyksen ideaalit perusarvot, kuten totuus, hyvyys ja kauneus, lähimmäisen rakkaus ja vapaus, ovat arvolajissaan inhimillisiä perusarvoja, jotka antavat suunnan ihmisen ja kulttuurin pyrkimyksille. Kasvatuksen kannalta arvoihin liittyvät olennaisesti myös arvokkaat kokemukset. Arvokokemukset ovat yksilöiden henkistä elämän rikkautta erityistä merkitystä omaavien arvotunteiden kera. Näiden persoonallisten arvotunteiden kehittymiseen voi vaikuttaa koulu maailmassa esimerkiksi kasvu- ja oppimisympäristöllä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 14–16.) Kaiken kaikkiaan arvot näkyvät kouluissa toisiinsa liittyvissä toimintakulttuurissa, vuorovaikutussuhteissa ja opetuksen sisällöissä. Myös toimintaa ohjaavat piiloarvot, kuten eriarvoisuus, välinpitämättömyys ja vastuuttomuus ovat vaikuttavia tekijöitä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 57.)

Perusopetuslaki (1998/628) 2. §:n määrittelee koulun tehtäväksi oppilaiden ihmisyyden ja eettisesti vastuukykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamisen tukemisen sekä elämässä tarpeellisten tietojen ja taitojen antamisen (Launonen & Pulkkinen 2004, 46). Opetussuunnitelman kautta tavoitteet pyritään saamaan käytännön toimintaan. Koulun toimintakulttuuri koostuu koulun virallisista ja epävirallisista säännöistä, toiminta- ja käyttäytymismalleista sekä koulutyön laadun perustana toimivista periaatteista, arvoista, ja kriteereistä. Osa toimintakulttuuria on myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta. Tavoite on kaikilla koulun käytännöllä tukea johdonmukaisesti kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. (Launonen & Pulkkinen 2004, 57.) Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteet tukevat opetuksen järjestäjä ja kouluja toiminnan suuntaamisessa. Oppimista, osallisuuttaja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävä elämäntapaa edistävä toimintakulttuuri on tavoitteena. (Opetushallitus 2023a.) Toimintakulttuurin kehittämiseen kannalta olisi tärkeää, että koko kouluyhteisö sitoutuu kehittämiseen. Kasvatus- ja opetustyön päämäärien ja kouluyhteisön toimintatapojen yhteys on olennainen osa toimintakulttuurin kehittämistä. (Launonen & Pulkkinen 2002, 57.)

2.2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo tarkoittaa lain mukaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista (Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2023). Tasa-arvolaki (609/1986) tuli voimaan 1987 ja siihen on sen jälkeen tehty useita muutoksia (Tasa-arvolaki 2015, 8). Naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen sekä sukupuoleen ja sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän estäminen ovat tasa-arvolain tarkoitukset (Laki naisten ja miesten välisestä tasaa-arvosta 1986/609, 1. §). Tasa-arvolain määrittelyn mukaan sukupuoli-identiteetti on henkilön oma kokemus omasta sukupuolestaan ja sukupuolen ilmaisu määritellään sukupuolen esiin tuomiseksi pukeutumisen, käytöksen tai muun vastaavan tavan kautta. Tasa-arvolain (609/1986) mukaan myös seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä sekä käsky tai ohje syrjiä on kiellettyä. Tasa-arvolakia sovelletaan kaikissa yhteiskunnallisessa toiminnassa ja kaikilla elämänalueilla. (Tasa-arvolaki 2015, 7–9).

Yhdenvertaisuus on perusoikeus ja perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä näin ollen ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan iän, sukupuolen, kielen, alkuperän, terveydentilan, uskonnon, vakaumuksenvammaisuuden, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Suomen perustuslaki 731/1999, 6. §). Yhdenvertaisuudesta säädetään erikseen myös yhdenvertaisuuslaissa, jonka tehtävänä on edistää yhdenvertaisuuden edistäminen, syrjinnän ehkäiseminen ja syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvan tehostaminen. Lain mukaan yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuus kuuluu myös koulutuksen järjestäjille. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 1. §, 6. §.) Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen ja yhdenvertaiseen oppimis- ja kasvuympäristöön. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa koulut edistämään yhdenvertaisuutta sekä toteuttamaan oppilaan tarvitsemat kohtuulliset mukautukset. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022, 27.)

2.3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulussa

Tasa-arvon edistämissäännökset, syrjinnän kiellot sekä oikeussuojaa ja tasa-arvolain valvontaa koskevat säännökset ovat tasa-arvolaista löytyvää kolme

säännöstä. Tasa-arvon edistämismääräysten mukaan koulutuksen ja opetuksen järjestäjille kuuluu kaiken toiminnan arviointi eri sukupuolten näkökulmasta sekä toimintatapojen luominen tasa-arvon edistämiseksi. Syrjinnän yleiskielloissa puolestaan on määritelty ja kielletty sukupuoleen perustuva välitön ja välillinen syrjintä. Oppilaitosten syrjivä menettely on määritelty syrjinnän erityiskielloissa. Tasa-arvolain noudattamista valvovat tasa-arvovaltuutettu sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. Tasa-arvovaltuutettu voi ohjeistaa ja neuvoa lain soveltamisessa sekä lautakunnalle voi myös mahdollisesti sakon uhalla velvoittaa koulutuksen järjestäjän tasa-arvo suunnitelman toteuttamiseen sekä syrjivän menettelyn kieltämiseen. (Tasa-arvolaki 2015, 7–8.) Laillisesta näkökulmasta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koulussa tarkoittaa tätä.

Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (5. a §) todetaan koulutuksen järjestäjien vastuuksi huolehtia tyttöjen ja poikien samoista mahdollisuuksista koulutukseen sekä opetuksen, tutkimuksen ja oppiaineiston tukevan lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa tulee edistää koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioiden. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 2014/1329 5.a §.) Koulumaailmassa sukupuolten eriarvoisuuden vakiinnuttaminen saattaa olla tiedostamatonta toimintaa ja tapahtua suoraan joko suhtautumisena eri tavalla eri sukupuolten edustajiin tai epäsuorasti perinteisiä maskuliiniseksi tai feminiiniseksi miellettyjä arvoja uusintamalla. (Lahelma & Gordon, 1999, 4.) Koulun käytäntöihin ja opettajien omaan toimintaan sekä oppimateriaalien ennakkoluulottomaan tai sukupuoliroolittomaan kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota (Tasa-arvolaki 2015, 14).

Yhdenvertaisuuden toteutumisessa koulussa esteettömyys on mielestäni keskeinen käsite, sillä se on osa yhdenvertaisuuden toteutumista. Esteettömyyden käsite on aiemmin liittynyt enemmänkin rakennettuun ympäristöön ja fyysiseen liikkumisen esteisiin, mutta nykyään esteettömyydellä tarkoitetaan lisäksi myös yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja oikeuksien toteutumista yhteiskunnassa. Koulutuksen näkökulmasta esteettömyys on yhteydessä koulutuksellinen inkluusio käsitteeseen, joka tarkoittaa kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaista osallisuutta koulutukseen ja opiskeluun. Yhdenvertainen osallisuus mahdollistaa jokaisen opiskelijan opiskelun muiden ikäistensä kanssa, erilais-

ten tukipalveluiden saamisen sekä yhteiseen toimintaan osallistumisen tasa-vertaisesti, riippumatta esimerkiksi erityisen tuen tarpeista. Tavoitteena on, että opiskelijat voivat opiskella tasavertaisesti ja kokea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi. (Jauhola & Vehviläinen 2015, 24–25.)

Esteettömyyteen kuuluu esimerkiksi pedagoginen, asenteellinen, psyykkinen ja sosiaalinen esteettömyys, vuorovaikutus sekä tilojen ja ympäristön esteettömyys. Tässä yhteydessä mielestäni esteettömyys näyttäytyy keskeisenä asiana yhdenvertaisuuden toteutumisessa sekä käsittelee ja nivoo yhteen juuri yhdenvertaisuuden toteutumiselle olennaisia asioita. Suhtautuminen ja asenteet vaikuttavat asenteellisesti esteettömän oppimisympäristön luomiseen, opetuksen esteettömyyteen ja tapaan kohdata opiskelija. Hyvinvoiva ja oppilaiden osallisuutta huomioiva koulun toimintaympäristö saa perusteensa asenteellisesta, sosiaalisesta ja psyykkisestä esteettömyydestä. Asenteellisessä esteettömyydessä pyritään huolehtimaan, että jokaisella oppilaalla on yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet opiskella, tuntea kuuluvansa yhteisöön ja suorittaa opintonsa sekä se edellyttää myönteistä asennetta oppilaita kohtaan. Oppilaan sukupuoli, ikä, erityisen tuen tarpeet tai esimerkiksi mahdollista erilaisuutta korostavat piirteet eivät ole este osallistumiselle tai oppimiselle. Sosiaalisessa esteettömyydessä onkin tärkeää, etteivät esimerkiksi kiusaaminen syrjintä tai sukupuolinen moninaisuus aiheuta asenteellisia esteitä tasa-arvoiselle opiskelulle. (Jauhola & Vehviläinen 2015, 24–25.)

Psyykkisen esteettömyyden edellytyksinä ovat asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys. Psyykkinen esteettömyys liittyy mielenhyvinvointiin, kun taas pedagoginen esteettömyys liittyy konkreettisiin toimiin koulumaailmassa eli oppimista ja opiskelua yksilöllisten kykyjen mukaisesti. Oppilaiden vahvuuksien tunnistamisen kautta opetuksen tavoitteet asetetaan vastaamaan kunkin oppilaan edellytyksiä realistisesti ja opetus suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti. Tieto- ja viestintätekniikan sekä oppimateriaalien hyödyntämistä on paikkansa esteettömän ja yhdenvertaisen opiskelun toteuttamisessa. (Jauhola & Vehviläinen 2015, 24–25.)

Yhdenvertaisuuteen liittyvät myös käsitteet tosiasiallinen yhdenvertaisuus ja positiivinen erityiskohtelu. Tosiallinen yhdenvertaisuus tuo näkyväksi ihmisten

erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet yhteiskunnassa sekä sen ettei samanlainen kohtelu aina takaa yhdenvertaisuuden toteutumista. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamisessa syrjintään perustuvaa eriarvoisuutta pyritään aktiivisesti poistamaan esimerkiksi positiivisella erityiskohtelulla. Positiivinen erityiskohtelu on lain mukaan tarkoituksenmukaista erilaista kohtelua, jolla edistetään yhdenvertaisuutta ja ehkäistään/ poistetaan syrjinnästä johtuvia haittoja. Kouluissa yhdenvertaisuuden toteutumisessa tulee huomioida esimerkiksi oppilaiden valintaperusteet, käytettävät oppimateriaalit, häirintää ja koulu-kiusaamista ehkäisevät toimenpiteet, opetustilanteiden tasapuolisuus, opintasuoritusten arviointi sekä opettajien yhdenvertaisuusosaaminen. (Ukkola & Väättäinen 2021, 66.)

Perusopetuksen kehittämistä ohjaavat tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate, joiden mukaan opetus edistää sosiaalista, taloudellista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 sitoudutaan monesta näkökulmasta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ohjaavat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä. Perusopetuksessa kannustetaan yhdenvertaisesti opinnoissa sekä autetaan oppilaita tunnistamaan omia mahdollisuuksia ja rakentamaan oppimispolkuaan ilman roolimalleja, jotka olisivat sukupuoleen sidottuja. Työtavoissa ja oppimisympäristöissä keskeistä on sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistaminen ja muuttaminen. Sukupuolitietoinen opetus ja oppiaineet edistävät sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan. Perusopetuksessa lisätään tietoa sukupuolen moninaisuudesta. (Jääskeläinen ym. 2015, 17.)

Kasvattamiseen ja mallien tarjoamiseen vaikuttaa helposti oppilaan sukupuoli, jonka vuoksi opettajan tulisi tiedostaa stereotyyppiset sukupuolikäsitykset. Stereotyyppiset sukupuolikäsitykset ilmenevät käyttäytymisessä, asenteissa, sekä oppilaan kohtaamisessa yksilönä. Kouluissa on tärkeää puhua sukupuolesta tai sen vaikutuksista sekä pyrkiä pois näennäisen neutraalista toiminnasta, jotta mahdollinen epätasa-arvo tulee näkyväksi koulussa. Myös arvioinnin tulisi olla sukupuolten näkökulmasta tasa-arvoista, joten sen keskiössä tulisi olla oikeudenmukaisuus ja eettisyys. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaan sukupuoli ei saa vaikuttaa tasapuoliseen arvi-

ointiin eikä arvioinnin tule perustua oppilaan sukupuoleen tai sukupuoleen liittyviin stereotyyppioihin eikä saa kohdistua oppilaan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Myös oppimateriaalit vaikuttavat käsityksiin sukupuolen, sukupuoliroolien ja eri sukupuolta olevien ihmisten roolista yhteiskunnassa ja näin ollen tasa-arvon toteutumisessa. Opetusaineistojen tulee tukea koulujen tasa-arvotyötä tasa-arvolain mukaisesti. (Jääskeläinen ym., 18–21.)

2.4 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma koulussa

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on maailman parhaimpia maita ihmisoikeuksien toteutumisessa. Siitä huolimatta on useita yhdenvertaisuuden ja eriarvoisuuden haasteita ja ongelmia, joihin kasvatusalalla tulisi huomioida. Suomessa oikeudellisesta näkökulmasta vakavia opetus- ja kasvatusalan perus- ja ihmisoikeusongelmia on harvoin. Mahdolliset ongelmakohdat liittyvät yleensä esimerkiksi turvalliseen opiskeluympäristöön, yhdenvertaisuuteen, päätöksentekoon, oppilashuoltoon, oppimisen tukeen tai erityisen tuen järjestämiseen, uskontoon, työrauhaan tai kurinpitoon. (Kasa ym. 2020, 17.)

Perustuslain 22. § mukaan julkinen valta turvaa perus- ja ihmisoikeudet ja lisäksi perusopetuslaissa konkretisoi viranomaisten velvollisuudet perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisessa. Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki täydentävät ja esimerkiksi sisältävät opetus- ja kasvatusalalle tärkeitä säädöksiä. Valtakunnalliset opetussuunnitelmat puolestaan täsmentävät velvoitteita ja paikalliset opetussuunnitelmat ohjaavat lopulta koulujen käytäntöjä sekä toimintakulttuuria paikallisesti. (Kasa ym. 2020, 16.) Perusopetuslaissa on määrätty oppilaan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Käytännössä se tarkoittaa, että koulun tulee huolehtia oppilaiden suojaamisesta väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta sekä toteuttaa asiaa koskeva suunnitelma ja valvoa sen noudattamista (Jauhola & Vehviläinen 2015, 20.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet annettiin vuonna 2014 ja tämän jälkeen niitä on täydennetty ja muokattu joiltakin osin (Jääskeläinen ym. 2015, 5). Uudistunut tasa-arvolaki astui voimaan samanaikaisesti uuden ope-

tussuunnitelman myötä 2015. Tasa-arvolain uudistus toi mukanaan toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluelvoitteen perusopetuksen kouluille. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu edistävää sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä sillä on mahdollinen yhteys myös kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, lasten moninaisuuden huomioimiseen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Näin ollen lakiuudistuksen vaikutukset koskevat jokaista rehtoria, opettajaa, ohjaajaa ja muuta koulun henkilökunnan jäsentä. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu tukee kaikkien oppilaiden osallisuutta kehittää yhdessä koulua tasa-arvoisemmaksi ja yhdenvertaisemmaksi. (Heikkinen 2019, 7,11.)

Oppilaitokset voivat yhdistää tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Koulut ovat velvoitettuja laatimaan toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman, jonka tulee sisältää selvitys tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta, edistämistoimenpiteet sekä arvio aikaisemman suunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Kouluissa tulee arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja tehdä tarvittavat toimenpiteet toteutumisen edistämiseksi. Koulun toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet tulee huomioida tehokkaissa, tarkoituksenmukaisissa ja oikeasuhtaisissa edistämistoimenpiteissä. Opetuksen järjestäminen, oppilasvalinnat, oppimiserot ja opintosuoritusten arviointi sekä sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen tulee erityisesti huomioida suunnitelmaa laatiessa. (Jauhola & Vehviläinen 2015, 26–27.) Suunnitelmaa valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävistä toimenpiteistä päätettäessä tulee huomioida sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Oppilaiden ikä ja kehitys huomioiden, oppilaat osallistuvat tasa-arvosuunnitteluun alusta alkaen ja yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa laaditaan tasa-arvosuunnitelma. (Tasa-arvolaki 2015, 15.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta käsittelevä kyselytutkimus Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaisille. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää miten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat Väinölän koulussa.

Opinnäytetyö rajautuu 4.–6.-luokkalaisten ikäryhmään, sillä koko koulun oppilaat kattava tutkimus tekisi tutkimuksesta tarpeettoman laajan. Kyselytutkimus myös soveltuu 4.–6.-luokkalaisille ikätasoinen kehitys huomioiden. Tasa-arvosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa lasten ikä ja kehitys huomioiden (Tasa-arvolaki 2015, 15).

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys on

- 1) Miten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat 4.–6.-luokkalaisten mielestä Väinölän koulussa?

Opinnäytetyössä päivitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn kysymykset ajantasaiseksi. Opinnäytetyön tavoitteena on toimia pohjana Väinölän koulun toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivityksessä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Toimeksiantajan kuvaus

Opinnäytetyön tilaajana toimii Porissa sijaitseva, jo aiemmin maninitsemani Väinölän koulu. Väinölän koulu on Porissa sijaitseva peruskoulu (1.–6.-luokat). Koulussa on luokkia 12, joissa opiskelee noin 270 oppilasta ja joista 134 on 4.–6.-luokkalaisia. Koulun henkilöstöön kuuluu 17 opettajaa, neljä koulunkäynninohjaajaa sekä oppilashuollon työntekijöitä, kuten kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, perhetyöntekijä sekä koulupsykologi. Koulu toimii kahdessa eri rakennuksessa, joista pääkoulun puolella toimii 3.–6.-luokkalaiset ja pikkukoulussa toimii 1.–2.-luokkalaiset. (Väinölän koulu s.a.)

Väinölän koulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyön suunnittelu sekä kirjaaminen on koulun johtoryhmän vastuulla ja tilanne tarkistetaan vuosittain. Tilannetta kartoitetaan vähintään kolmen vuoden välein oppilaskyselyiden avulla ja kehittämiskohteeksi nostetaan kyselyssä esiin tulleita asioita. Väinölän koulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivitys on tehty viimeksi vuonna 2021. Keväällä 2021 Väinölän koulussa on suunnitelman mukaisesti käsitelty yhdenvertaisuus ja tasa-arvo asioita monin tavoin. Oppilaiden kanssa asioita on työstyetty keskusteluiden, kuvien, videoiden kyselyn ja koulutusten kautta. Vuonna 2021 Väinölän koulun toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämiskohteita (liite 1.) olivat oppilaiden kuuleminen, oppilaiden yhtenäiset kurinpitokeinot, tasa-arvon toteutuminen, oppilaiden yhdenvertainen arviointi, oppilaiden yhdenvertaisuus perheiden taloudellisista mahdollisuuksista riippumatta sekä tuki läksyjen tekemiseen. Näiden asioiden kehittämiseksi laadittiin toimenpiteet sekä sovittiin vastuuhenkilöt (liite 1). taulukossa on eriteltynä kehittämiskohteet ja toimenpiteet. Lisäksi esiin nousi pelko kiusatuksi tulemisesta ja tasa-arvoinen kohtelu sukupuolesta riippumatta oppilaiden ja opettajien toimesta. Kiusaamisen pelon ehkäisemisen toimenpiteeksi kehitettiin ryhmäytymistunnit ennaltaehkäisevästi sekä kiusaamisen vastainen tiimi ja tasa-arvon kohteluun toimenpiteeksi otettiin tietoisuuden lisääminen sekä avoimen ja turvallisen keskusteluilmapiiirin ja -ympäristön luominen. (Väinölän koulun toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021, 6–8.)

4.2 Kyselytutkimus

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen opinnäytetyö. Opinnäytetyöhön tekemäni tutkimus on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, mutta siinä on myös kvalitatiivisia piirteitä avoimien kysymysten osalta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä on käsitteiden määrittely, johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, tutkittavien henkilöiden valinta perusjoukoksi, aineiston saattaminen tilastolliseen muotoon sekä päätelmien tekeminen tilastolliseen analysointiin perustuen. (Hirsjärvi ym. 2003, 129.) Opinnäytetyössäni teoria ja viitekehys koostuvat keskeisten käsitteiden määrittelystä ja mahdollisen aiemman tutkimustiedon johtopäätöksistä.

Kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston keruussa on tärkeää, että havaintoaineisto käy määrälliseen eli numeeriseen mittaukseen (Hirsjärvi ym. 2003, 129). Kysely tunnetaan keskeisenä aineistonkeruumenetelmänä, jolla voi kerätä laajan tutkimusaineiston sisältäen paljon henkilöitä ja kysymyksiä monista asioista. Kyselyllä voidaan kerätä tietoa esimerkiksi tosiasioista ja käyttäytymisestä sekä toiminnasta (Hirsjärvi ym. 2009, 195–197). Kyselyssä voi käyttää kysymysmuotona asteikkokysymyksiä kuten Likertin asteikkoa, jonka avulla voi tehdä tilastollista analyysia ja sen avulla voi laskea esimerkiksi keskiarvoja ja hajontoja (Vehkalahti 2008, 35, 37). Näin perustein kysely sopi tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi. Opinnäytetyössäni jo olemassa oleva tutkittu tieto sekä keskeiset käsitteet toimivat pohjana kyselylomakkeen laadinnalle. Kyselylomakkeiden vastaukset kokosin tilastolliseksi aineistoksi. Saadusta aineistosta tehtiin yhteenveto, nostettiin esiin poikkeamat sekä tehtiin olemassa olevaan tietoon ja opinnäytetyön teoriapohjaan viitaten koonti siitä, mitä asioita tulisi ottaa huomioon esimerkiksi Väinölän koulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan laatiessa.

4.3 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselyn idea yksinkertaisuudessaan on, että on järkevää kysyä ihmiseltä itseltään halutessamme tietää mitä hän ajattelee, (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Tutkimuksessani tavoitteena oli selvittää, miten kohderyhmä kokee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen Väinölän koulussa. Kysymysten asettelun taustalla oli tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden määritelmät, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman sisältö (mitä suunnitelman tulee sisältää) sekä käytännön arki. Kyselylomakkeessa kysytään taustatietoja kuten esimerkiksi sukupuoli, ikä, ammatti. (Hirsjärvi ym. 2009, 197). Tekemässäni kyselylomakkeessa näistä tiedoista kysyttiin ainoastaan sukupuoli sekä luokka-aste, sillä niillä tiedoilla voi olla olennainen merkitys tulosten kannalta, etenkin kun aiheena on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Kyselylomake koostuu erilaisista kysymysmuodoista (Hirsjärvi ym. 2009, 198). Laatimani kyselylomake sisälsi asteikkoihin perustuvia kysymyksiä, muutamia monivalintakysymyksiä ja joitakin avoimia kysymyksiä eli kolmea erilaista kysymysmuotoa. Kyselylomakkeessani suurin osa kysymyksistä oli asteikkoihin

perustuvia kysymyksiä, joissa on väittämiä ja vastaaja valitsee hänelle sopivimman. Kyselyn asteikkokysymyksissä käytin Likertin asteikkoa, jossa asteikosta muodostuu nouseva tai laskeva skaala ja, jossa asteikot ovat yleensä 5–7 portaisia (Hirsjärvi ym. 2009, 200). Käytännössä Likertin asteikolla tehdään tilastollista analyysia ja tärkeää on selkeän jatkumon muodostaminen asteikon ääripäästä toiseen (Vehkalahti 2008, 35–36). Käytin kyselylomakkeessani pakotettua Likertin asteikkoa eli parillisen määrän vaihtoehtoja sisältävää asteikkoa, joka pakottaa vastaajat valitsemaan yhden tai toisen puolen asteikolla (Trustmary 2022). Kyselylomakkeessani asteikko oli skaalalla **ei koskaan, harvoin, usein** ja **aina**. Käytin pakotettua Likertin asteikkoa perustellusti, sillä kyselyssäni oli tarkoituksena saada vastaajat ottamaan kantaa. Kysytyt asiat olivat luonteeltaan sellaisia, että ne joko toteutuvat tai eivät toteudu koulussa. Kyselylomakkeen kysymyksissä ei myöskään ollut kyse mieliteistä vaan konkreettisesti kokemuksista, miten asia on kysyttävän asian suhteen. Likertin asteikolla sain vertailukelpoista tutkimustietoa esittämistäni väittämistä sekä se helpotti vastusten käsittelyä ja analysointia tietokoneella.

Yleensä Likertin asteikon rakenteeseen kuuluu keskimmäinen neutraali vaihtoehto, mutta pohdittavaksi jää tarvitaanko sitä ollenkaan, mikäli halutaan vastaajien ottavan kantaa (Vehkalahti 2008, 35–36). Pakotetussa Likertin asteikossa tätä neutraalia vaihtoehtoa ei ole. Vastaajan näkökulmasta pakotetussa Likertin asteikossa voi olla riskinsä, sillä se saattaa johtaa vääristyneisiin vastauksiin, kun vastaajalla ei ole neutraalia vaihtoehtoa. (Trustmary 2022.) Näin ollen toin neutraalin vaihtoehdon tilalle asteikkokysymykseen **en osaa sanoa** eli **eos-vaihtoehdon**. Tämä antoi mielestäni vastaajalle mahdollisuuden olla vastaamatta, mikäli vastaaja kokee, ettei tiedä tai asia ei koske häntä. Eos-vaihtoehdon voi tarjota omana kohtanaan asteikon ulkopuolella, sillä se ei kuulu varsinaiseen asteikkoon. Eos-vaihtoehto on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin kokonaan puuttuva vastaus. Eos-vaihtoehto on vastaajalle vaihtoehto, mikäli vastaaja esimerkiksi ei ole ymmärtänyt kysymyksen sisältöä riittävästi ottaakseen kantaa tai on ymmärtänyt muttei ole halunnut ilmaista kantansa. (Vehkalahti 2008, 35–36.)

Kyselylomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset koostuvat esitetystä kysymyksestä sekä vastaamiselle jätetystä tyhjistä tilasta. Ne tukevat asteikko- ja monivalintakysymysten vastausten tulkinnassa (Hirsjärvi

ym. 2009, 198). Tavoitteena avoimissa kysymyksissä on vastaajien spontaanit mielipiteet vain vähäisellä vastaamisen rajaamisella. (Vilka 2005, 86). Riskinä avoimissa kysymyksissä saattaa kuitenkin olla vastausten vähäsanaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74). Toisaalta kuitenkin avoimet kysymykset antavat vastaajan ilmaista itseään omin sanoin, osoittavat keskeiset tai tärkeät asiat vastaajien ajattelussa ja saattavat auttaa muissa kysymyksissä annettujen poikkeavien vastausten tulkinnassa (Hirsjärvi 2003, 188). Näillä perustelun kyselylomakkeeseen valikoitui myös avoimia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä oli tekemässäni kyselyssä tavoitteena saada kohderyhmältä ilman vastausten rajaamista täydennystä heidän vastauksiinsa ja osoittaa heidän mielestään keskeiset asiat. Kyselylomakkeessani oli esimerkiksi avoin kysymys, jossa pyydetään tarkentava vastaus/ perustelu edelliseen kysymykseen.

Kyselylomakkeessani kolmas kysymysmuoto oli monivalintakysymykset. Monivalintakysymyksissä on tutkijan laatimat vastausvaihtoehdot valmiina ja vastaaja merkitsee vastauksensa (Hirsjärvi ym. 2009, 199). Vilkan (2005, 86) mukaan monivalintakysymysten vakioidulla kysymysmuodolla tavoitellaan kysymysten vertailukelpoisuutta. Monivalintakysymykset rajaavat vastaajan valmiisiin vaihtoehtoihin, mutta mahdollistavat myös vastausten vertailun sekä helpottavat vastaamista, kun asia on tunnistettavissa (Hirsjärvi 2003, 188). Näillä perusteina kyselylomakkeeseen valikoitui myös monivalintakysymyksiä. Kyselylomakkeeni monivalintakysymyksissä vaihtoehtoja oli kolme tai enemmän, joista vastaajien tuli merkitä yksi tai useampi heille sopiva vaihtoehto. Monivalintakysymysten vastaukset olivat vertailukelpoisessa muodossa ja se auttoi vertailemaan vastauksia mielekkäästi.

Kyselylomakkeen laadinnassa on hyvä huomioida kysymysten selkeys sekä mielekäs järjestys. Alkupuolelle on hyvä sijoittaa helpommin vastattavia kysymyksiä, jotta vastaaja on mielekkäämpää ryhtyä vastaamaan eikä vastaaminen tunnu työläälle. (Hirsjärvi ym. 2009, 203.) Otin tämän huomioon sijoittamalla muutamat avoimet kysymykset osioiden loppuun. Niin sanotusti helpommat kysymykset toimivat vastaajan mielen virittäjinä ja kyselyn edetessä ajatukset ovat jo virittyneet kyseiseen aiheeseen, jolloin vastaaminen avoimiin kysymyksiin on todennäköisesti mielekkäämpää. Kyselylomaketta laatiessa tulee huolehtia, ettei siitä tule liian pitkä (Hirsjärvi ym. 2009, 203). Tutkimukseni

kyselylomakkeessa oli melko paljon kysymyksiä, mutta toisaalta, lomake koostui pääasiassa asteikkokysymyksistä, joten kyselyyn vastattavuus helpotui. Kyselylomakkeen vaihtoehdot muodostin tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain määritelmien mukaisesti (veloitteet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuden toteuttamisessa) sekä aiempia Väinölän koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyitä pohjana käyttäen. Toimeksiantajan toiveesta kyselylomakkeen kysymysten sisältöä ei liiaksi muokattu vertailukelpoisuuden säilyvyyden vuoksi.

4.4 Aineistonkeruun toteutus

Aineiston opinnäytetyöhöni keräsin kyselylomakkeella (liite 1), joihin vastasivat Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaiset oppilaat. Rajasin kohderyhmäksi alakoulun ylempien luokkien oppilaat, sillä heidän ikätasonsa mahdollistaa kyselylomakkeen kysymyksiin vastaamisen. Alemmille luokille täytyisi olla toisenlainen, sanastoltaan ja rakenteeltaan selkokielempi ja tiivistetympi kyselylomake. Väinölän koulussa toteutetaan alemmille luokille erillinen kysely kattavan tiedon saamiseksi yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmaa varten.

Kysely toteutettiin verkkokyselynä Google Formsiin tehtävällä kyselylomakkeella. Verkkokyselyn etuna on vastausten tallentuminen suoraan sähköiseen muotoon, joten niitä tarvitse erikseen siirtää ja tallentaa. Kouluissa oppilailla on käytössään Chromebookit, joilla he pystyivät kyselylomakkeen täyttämään. Tällä tavoin vältettiin tavoitettavuusongelma eli kaikilla vastaajilla oli käytössään vastaamiseen tarvittavat välineet (Vehkalahti 2008, 48).

Tutkimukseni kysely toteutettiin informoituna kyselynä. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti sekä kertoo tutkimuksen tarkoituksesta, kertoo kyselystä ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin. Vastaajat täyttävät kyselylomakkeen ja palauttavat sen. (Hirsjärvi ym. 2009, 196–197.) Kyselyt toteutettiin tammikuun viimeisen viikon ja helmikuun ensimmäisen viikon aikana. Kouluaikana toteutettava kysely toteutettiin luokissa oppitunnilla koulupäivän aikana. Oppitunnin alussa viritin oppilaiden ajatukset asian äärelle ensin kysymällä mitä he tietävät tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta eli mitä ne ovat ja miten ne näkyvät jne. Oppilaiden vastausten jälkeen kerroin yleisellä tasolla tiivistetysti tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä siitä mitä

ne koulussa tarkoittavat. Kerroin oppilaille tekeväni opinnäytetyötä, jossa toteutan tämän kyselyn osana tutkielmaani. Kerroin kyselyn vastausten toimivan pohjana koulussa tehtävälle toiminnalliselle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalle toimivien ja parannettavien asioiden suhteen. Oppilaille kerrottiin kyselyn osallistumisen olevan vapaaehtoista sekä kyselyn toteutettavan anonymisti. Oppilaille annettiin ohjeistus kyselyn täyttämiseen. Lähetin oppilaille linkin kyselyyn Wilma-palvelussa. Kyselyä täytettäessä ei vaadittu kirjautumistietoja, jotta yksilölliset tunnistetiedot eivät tallennu. Lähetin oppilaille linkin kyselyyn Wilma-palvelussa. Kyselyä täytettäessä ei vaadittu kirjautumistietoja, jotta yksilölliset tunnistetiedot eivät tallennu. Tutkimusluvasta huolimatta suostumus osallistua tutkimukseen tarvitaan aina itse alaikäiseltä ja itsemääräämisoikeutta sekä vapaaehtoisuutta tulee noudattaa (Kuula-Luumi 2014, 10).

Kyselytutkimuksen voi toteuttaa koulussa ilman erillistä suostumusta vanhemmalta tai muuta huoltajalta, mikäli tutkimustarkoituksiin yksilöityjä tunnistetietoja kuten nimi, henkilötunnus, osoite ei tallenneta (Kuula-Luumi 2014, 6). Opinnäytetyöni kyselytutkimus tehtiin koulussa anonymisti eikä sen yhteydessä tallennettu tutkimustarkoitukseen yksilöllisiä tunnistetietoja, joten se voitiin toteuttaa ilman vanhempien tai huoltajien erillistä suostumusta. Koulun rehtorin ohjeistuksella päädyimme toteuttamaan huoltajien informaation Wilma-palvelun kautta. Oppilaiden vanhemmille laitettiin Wilma-palvelun kautta informaatiokirje viestinä (liite 3), jossa kerrottiin tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskyselyn toteuttamisesta tänä vuonna osana opinnäytetyötä. Viestissä kerrottiin kyselyn tulosten käyttötarkoituksesta sekä kyselyn anonymiteetista. Tähän viestiin huoltajilla oli mahdollisuus vastata, mikäli heidän lapsensa ei olisi saanut kyselyyn osallistua.

Kyselyyn saatiin yhteensä 119 vastausta. Aivan kaikki Väinölän koulun 4.–6.-luokkaiset eivät kyselyyn vastanneet, sillä yhteensä 15 vastausta jäi uupumaan alkueräisestä odotetusta vastausmäärästä. Kyselyn toteutuksen aikana muutama luokkien oppilaista oli poissa koulusta. Osa paikalla olleista oppilasta myös saattoi jättää vastaamatta kyselyyn sen vapaaehtoisuuden vuoksi.

4.5 Kuvaus aineiston analyysistä

Kyselyn toteuttamisen jälkeen käsittelin aineiston määrälliseen tutkimukseen asiaankuuluvasti. Tutkimukseni aineisto kerättiin verkkokyselylomakkeella, jolloin tiedot tallentuivat suoraan tietokoneen ohjelmaan ja tallennusvirheiden vaikutus oli minimoitu. Saatu aineisto täytyi kuitenkin taulukoida havaintomatriisiksi, johon muuttujia koskevat havainnot syötetään (Vilkkä 2007, 111). Tässä tutkimuksessa käytin Google Formsia aineiston keräämiseen, johon vastaustiedot päivittyvät ajantasaisesti ja aineistoa voi analysoida automaattisten yhteenvetojen kautta. Vastaukset kokosin diagrammeihin havainnollistamaan tuloksia. Google Formsin luomien vastausten yhteenvedon kautta taulukoin molemmat asteikkokysymykset omiin taulukoihinsa Word tiedostoon vastausmäärineen ja laskin prosentit jokaiselle vastaukselle (taulukko 1). Pyöristin prosentit yhden desimaalin tarkkuudella. Taulukon kautta vertailin vastausten prosenttimääriä suhteessa kokonaisprosenttilukuun (100 %) etsien poikkeamia ja selkeitä erottuvuuksia sekä hahmotin kokonaiskuvaa. Merkitsin taulukkoon värikoodeille huomioitavat asiat ja poikkeamat. Vihreä väri toimi positiivisen huomion merkinä ja punainen väri negatiivisemmän huomion merkinä.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analyysistä taulukoinnin avulla

	Ei koskaan	Harvoin	Usein	Aina	En osaa sanoa
Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten koulun aikuinen kohtelee häntä	60 50,4%	36 30,3%	5 4,2%	5 4,2%	13 10,9%
Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opintosuoritukset arvioidaan	87 73,1%	12 10,1%	1 0,8%	3 2,5%	16 13,4%
Opettajat tai muu henkilökunta asettaa erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolesta riippuen	63 52,9%	26 21,8%	6 5%	2 1,7%	22 18,1%
Koulussamme kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta	4 3,4%	7 5,9%	33 27,7%	61 51,2%	14 11,8%
Opettajat sallivat kaikkien ilmaista mielipiteitään tunneilla tasavertaisesti	6 5%	9 7,6%	37 31,1%	55 46,2%	12 10,1%
Jokaista oppilasta rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja	2 1,7%	6 5%	38 31,9%	52 43,7%	21 17,6%
Jokaista oppilasta rohkaistaan tutustumaan tasapuolisesti kaikenlaisiin ammatteihin	4 3,4%	3 2,5%	40 33,6%	42 35,3%	30 25,2%

Oppikirjoissa on esimerkkejä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä	13 10,9%	26 21,8%	14 11,8%	6 5%	60 50,4%
Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla	5 4,2%	7 5,9%	21 17,6%	64 53,8%	22 18,1%
Olen saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussani	3 2,5%	6 5%	43 36,1%	32 26,9%	35 29,4%
Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme	4 3,4%	3 2,5%	24 20,2%	57 47,9%	31 26,1%

Taulukoinnin jälkeen tehdään päätelmät, jotka perustuvat tilastolliseen aineistoon sekä suhteutetaan päätelmät aiheetta koskevaan laajempaan keskusteluun (Vilka 2015, 114). Määrällisessä tutkimuksessa tuloksista tulee selittää sisältö ja laatu ymmärrettäväksi lukijalle. Peilaamalla tuloksia esimerkiksi teorioihin ja aiempiin tutkimustuloksiin muodostetaan aineistosta johtopäätökset, joissa ennakoidaan sanallisesti tulosten merkitystä laajemmin tutkimusalueella ja yhteiskunnassa. Olennaisia tuloksia ovat aineistossa ilmenevät erot ja olennaista on nostaa esiin se, mikä tuo tutkittavasta asiasta uutta tietoa. (Vilka 2007, 147–148.) Tutkimuksessani on olennaista nostaa esiin esimerkiksi poikkeamat, jotka kertovat joko sen mikä on toimivaa koulun toiminnassa tai koulun toiminnan ongelmakohdista. Olennaista on myös peilata vastauksia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien mukaiseen toteutumiseen sekä opetussuunnitelman määritelmiin ja ohjeistuksiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulussa. Taulukoinnin jälkeen nostin esiin poikkeamia aineistosta plussien ja miinusten avulla (kuva1). Poikkeamien selkeyttämiseksi kirjasin neljän – yhden plussan väliltä positiivisia huomioita kysymysten osalta. Neljä vihreää plussia merkitsin niille asioille, jotka nousivat positiivisella tavalla esiin kysymyksestä/ aineistosta esimerkiksi usein/ aina vastusten pohjalta. Yhden plussan arvoisia olivat positiiviset huomiot, jotka eivät olleet prosentteiltaan niin selkeitä. Punaisilla miinuksilla merkitsin vastaavasti huomioita, jotka nousivat esiin negatiivisella tavalla. Plussia ja miinuksia merkitsin vastauksiin, joissa oli huomattavaa poikkeavuutta tai epäsäännöllisyyttä ja vaativat pohdintaa.

KYSYMYS 3 (tasa-arvo)

- + + + + Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opintosuoritukset arvioidaan (Huom! Ei koskaan 73,1% ja harvoin 10,1%) = 83,2%
- + + + Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten koulun aikuinen kohtelee häntä (Ei koskaan 50,4% ja harvoin 30,3%) = 80,7%
Koulussamme kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta (Aina 51,2% ja usein 27,7%) = 78,9%
- + + Opettajat sallivat kaikkien ilmaista mielipiteitä tunneilla tasavertaisesti (Aina 46,2% ja usein 31,1%) = 77,3%
Oppilaita rohkaistaan tekemään heitä itseä kiinnostavia oppiainevalintoja (Aina 43,7% ja usein 31,9%) = 75,6%
Opettajat tai muu henkilökunta asettaa erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolesta riippuen (Ei koskaan 52,9% ja harvoin 21,8%) = 74,7%
- + Koulussa oppilas saa olla oma itsensä ja ilmentää omaa sukupuoltaan haluamallaan tavalla (Aina 53,8% ja usein 17,6%) = 71,4%
Oppilaita rohkaistaan tutustumaan tasapuolisesti kaikenlaisiin ammatteihin (Aina 35,3% ja usein 33,6%) = 68,9% (huom. EOS 25%)
Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme (Aina 47,9% ja usein 20,2%) = 68,1% (huom. EOS 26%)
- Oppikirjoissa esimerkkejä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaari perheistä (Ei koskaan 10,9% ja harvoin 21,8%) = 32,7% (huom! En osaa sanoa 50,4%)
- Olen saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussani (Aina ja usein 63%, mutta En osaa sanoa 29,4%)

Kuva 1. Esimerkki aineiston analyysistä positiivisten ja negatiivisten huomioiden merkinnästä plussien ja miinusten avulla

Monivalintakysymyksien analysointiin käytin Google Formsin omaa ohjelmaa. Google Forms ohjelma laski prosentit automaattisesti sekä näytti kysymysten vastausmäärät. Näiden Google Formsin diagrammien perusteella poimin vastauksista yleisimmät ja vähiten vastatut vaihtoehdot monivalintakysymysten osalta.

Avointen kysymysten osalta käytin aineiston analysoinnissa luokittelua ja teemoittelua. Luokittelussa määritellään aineistosta luokat ja lasketaan montako kertaa mikäkin luokka esiintyy aineistossa. Luokitellun aineiston voi esitellä esimerkiksi taulukkona. Luokittelussa aineisto tiivistetään sisällyttäen yksittäiset tekijät yleisimpiin käsitteisiin ja lopuksi tehdään yhteenveto. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään alaluokiksi, samaa asiaa tarkoittavat alaluokan käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään yläluokaksi sekä nimetään luokan sisältöä kuvaavaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92 – 93, 110.) Seuraavassa esimerkki aineiston analyysistä luokittelua käyttäen (taulukko 2). Kirjasin avoimien kysymysten vastaukset sellaisenaan ja sellaisessa muodossa kuin ne kyselylomakkeessa lukivat. Esimerkeissä käytän vain muutamia kirjallisia vastauksia. Tasa-arvoa käsittelevässä avoimessa kysymyksessä kysyttiin ”*Kerro miksi sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussasi hyvin tai huonosti? Onko jotain mitä haluaisit muuttaa?*”. Avoimen kysymyksen vastauksista muodostin ensin alaluokat,

jotka kuvasivat tasa-arvon toteutumisen osa-alueita. Alaluokkien muodostamisen jälkeen muodostin yläluokkia, jotka kuvaavat tasa-arvon toteutumista. Vastausten perusteella löytyi kaksi toteutumista kuvaavaa yläluokkaa: *hyvin ja huonosti*. Näihin luokkiin löytyi konkreettiset esimerkit perusteluiksi, jotka kirjasin tiivistetysti. Avoimen kysymyksen asettelussa on käytännössä kaksi kysymystä, joten vastauksista muodostui myös kolmas oma erillinen luokkansa, joka kuvaa muutostarvetta eli halusivatko vastaajat muuttaa jotakin. Tähän muutostarvetta kuvaavaan luokkaan vastauksista muodostui kaksi luokkaa: *ei muutostarvetta ja muutostarve*.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston analyysistä luokittelua käyttäen

ALKUPERÄINEN VASTAUS	ALALUOKKA TOTEUTUMINEN	YLÄLUOKKA TOTEUTUMINEN	OMA ERILLINEN LUOKKA MUUTOSTARVE
Meidän koulussa mene sukupuoli asioiden kanssa hyvin ketään ei syrjitä mielestäni.kaikkia kunnioitetaan	menee hyvin ketään ei syrjitä kaikkia kunnioitetaan ei muutostarvetta	HYVIN: ei syrjitä, kaikkia kunnioitetaan	EI MUUTOSTARVETTA
Välillä harmittaa se että joutuu katsoa kun jotain rauhallista ja viatonta poikaa/tyttöä kiusataan koska he eivät ole niitä kovempia	näkee kiusaamista rauhallista ja viatonta kohtaan on muutostarve	HUONOSTI: kiusaamista	MUUTOSTARVE
Se toteutuu hyvin koska meitä opetetaan aina että ei saa kiusata ketään ja kaikki on tasa arvoisia.	toteutuu hyvin opetetaan ettei saa kiusata ketään ja kaikki on tasa-arvoisia ei muutostarvetta	HYVIN: opetetaan ettei saa kiusata ketään, kaikki tasa-arvoisia	EI MUUTOSTARVETTA
Kaikkia kohdellaan hyvin ei tarvitse muuttaa mitään, tai yleensä jos jonkun pitää kantaa jotain painavaa niin yleensä siihen valitaan aina vaan poikia	kaikkia kohdellaan hyvin ei muutostarvetta On muutostarve: painavan kantaminen, yleensä valitaan poikia	HUONOSTI: tehtäviin valikoiminen sukupuolen perusteella	EI MUUTOSTARVETTA JA MUUTOSTARVE
Ei, koska kaikki saavat olla omia itsejään.	kaikki saavat olla omia itsejään ei muutostarvetta	HYVIN: saa olla oma itsensä	EI MUUTOSTARVETTA
hyvin ja ei ole mitään mitä tarvii muuttaa.	toteutuu hyvin ei muutostarvetta	HYVIN	EI MUUTOSTARVETTA
se on hyvin koska ketään ei kiusata sukupuolen takia	toteutuu hyvin ketään ei kiusata sukupuolen takia ei muutostarvetta	HYVIN: ketään ei kiusata	EI MUUTOSTARVETTA

Kyselyssä oli myös toinen avoin kysymys, joka oli täydentävä kysymys edelliseen syrjintää käsittelevään kysymykseen liittyen. Tämän kysymyksen analysoinnissa käytin teemoittelua (taulukko 3). Teemoittelussa on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisien aihepiirien mukaan. Luokittelun sijaan teemoittelussa painottuu se mitä teemoista on sanottu. Teemoittelun avulla on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymisestä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92 – 93.) Avoin kysymys oli ”*Missä tilanteissa tällaista nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on koulussasi esiintynyt? Onko asioihin puututtu?*”. Ensin kirjasin vastaukset alkuperäisessä muodossaan. Järjestelin aineiston teemojen mukaisesti esiin nousseista asioista alateemoiksi. Seuraavaksi katsoin aineistosta, eri teemojen esiintymisen määrän aineistossa. Tämän perusteella sain tietää, mitkä aihepiirit nousivat tärkeimpinä esiin. Teemoittelun soveltamisessa oli keskeistä myös se, mitä osa-alueita eri teemoista saatiin esille. Tässä tapauksessa pääteemoiksi tilanteiden osalta muodostuivat *välitunnit, riidat, puhevika, koulumatka, koulu ja monta eri tilannetta*. Tässäkin avoimen kysymyksen asettelussa on käytännössä kaksi kysymystä samassa, joten vastauksista muodostui myös oma erillinen teemansa, joka vastasi siihen, onko asioihin puututtu. Tähän puuttumista käsittelevään teemaan muodostui vastauksista kolme teemaa, jotka olivat: *on puututtu, ei ole puututtu ja ei ole kerrottu*.

Taulukko 3. Esimerkki aineiston analyysistä teemoittelua käyttäen

ALKUPERÄINEN VASTAUS	ALATEEMA	PÄÄTEEMA TILANTEET	OMA ERILLINEN TEEMA PUUTTUMINEN
on puututtu jokaiseen tapaukseen mutta itse en ole kahuehstikaan nähnyt tai kokenut	ei ole esiintynyt nimittelyä, syrjintää, eriarvoista kohtelua on puututtu	ei ole esiintynyt nimittelyä, syrjintää, eriarvoista kohtelua	ON PUUTUTTU
jos joku kiusaa jonkun	kiusaamista	KIUSAAMINEN	-
Ulko leikeissä. Välillä opettaja tulee riippuu kuinka iso asia on kyseessä	ulkoleikeissä on puututtu välillä, riippuu asiasta	VÄLITUNTI	ON PUUTUTTU (välillä)
en halua ikinä kertoa kenellekään aikuisille koska, voi tapahtua niin että tulisi enemmän eikä vähemmän riitoja.	ei kerro aikuiselle, johtuen mahdollisista seurauksista	-	EI OLE KERROTTU
Monessa eri tilanteessa. Asiaan ei yleensä ole puututtu.	monessa eri tilanteessa	MONTA ERI TILANNETTA	EI OLE PUUTUTTU

	ei yleensä ole puututtu		
No esim riidoissa	riidoissa	RIITA	
On usein puututtu.	on puututtu	-	ON PUUTUTTU
koulumatkalla, koulussa	koulumatkalla koulussa	KOULUMATKA KOULU	

Kolmas avoin kysymys käsitteli yhdenvertaisuutta. Siinä kysyttiin ”*Haluatko sanoa jotain yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulussasi?*”. Tähän analyysiin ei soveltunut luokittelu, joten käytin teemoittelua mielestäni hieman sovelletusti (taulukko 4). Kirjasin alkuperäiset vastaukset, joista erottelin vastausten sisällön selkeiksi osiksi. Alateemoista muodostin pääteemat, jotka olivat *en halua sanoa, toive, toteamus ja ohje*.

Taulukko 4. Esimerkki aineiston analyysistä teemoittelua käyttäen

ALKUPERÄINEN VASTAUS	ALATEEMA	PÄÄTEEMA
ole reilu se on hyvä :)	ole reilu, se on hyvä	OHJE
Minä toivon etää kaikki meidän koulussa olisivat ystävällisiä kaikille.	toive, että kaikki olisi ystävällisiä kaikille	TOIVE
en halua 😊	en halua	EN HALUA SANOA
koulumme on tosi yhdenvertainen minun mielestä. minulla ei ole muuta sanottavaa koulumme tasa arvosta. toivon ainakin että tämä sama voisi jatkua, eli koulumme jatkaisi tasa arvon käsittelyä vakavasti.	koulumme on yhdenvertainen jatketaan tasa-arvon käsittelyä vakavasti	TOTEAMUS TOIVE
Minä heräsin viideltä ja päässäni on vain apina joten ei tule mitään mieleen paitsi että älä syrji muita	älä syrji muita	OHJE
emt	en tiedä	EN HALUA SANOA
se mene hyvin	menee hyvin	TOTEAMUS

4.6 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Kyselytutkimuksessa kaksi keskeistä luotettavuuden perustetta ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kuvaa, että mitattiinko sitä mitä piti, kun taas reliabiliteetti kuvaa sitä, kuinka tarkasti mitattiin. Validiteetin toteutumiseksi

täytyy huomioida ilmiöiden muutoksia ajassa ja olla valmis tekemään muutoksia mittareihin, jotta ne toimisivat luotettavasti. (Vehkalahti 2008, 41.) Tulosten pohjalta voidaan todeta, että kyselyn kysymykset antoivat vastauksen alkupe räiseen kysymykseen. Opinnäytetyössä myös aiemmin Väinölän koulussa käytetty kyselylomake päivitettiin ajanhermolle tulosten luotettavuuden varmistamiseksi. Reliabiliteetin varmistamiseksi kyselytutkimuksessa on minimoitava mittausvirheet sekä huomioitava tiedonkeruu merkittävänä epävarmuustekijänä. (Vehkalahti 2008, 41–42.) Opinnäytetyön tiedonkeruun haasteet ja mittausvirheet pyrittiin minimoimaan käyttämällä aineistonkeruumenetelmänä verkkokyselyä, jolloin vastaukset ja tiedot tallentuivat suoraan ilman aineiston siirtämistä sähköiseen muotoon.

Opinnäytetyössäni olen huomioinut eettisyyden ja luotettavuuden läpi työn. Eettisyyteen ja ennakointiin kuuluu tieteelliseen toimintaan mahdollisesti tarvittavien lupien, suostumusten ja eettisen ennakoarvioinnin huolehtiminen ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista sekä varmistaa, ettei tieteellisessä toiminnassa vaaranneta tutkijoiden ja tutkittavien terveyttä tai turvallisuutta (TENK 2023, 13). Aiheeni liittyessä koulumaailmaan ja tutkittavien ollessa alaikäisiä, otin huomioon kyselyyn vastanneiden anonymiteetin ja yksityisyyden suojan. Näin ollen jätin pois tunnistetiedot, kuten ikä, nimi, paikkakunta jne. Kysely toteutettiin verkkokyselynä, mutta lomakkeen täyttämiseen ei tarvittu kirjautumistietoja eikä kyselylomakkeessa kysytty nimeä. Tulosten hyödynnettävyyden vuoksi kyselylomakkeessa kysyttiin sukupoli ja luokka-aste, mutta ei yksilöllistetysti millä luokalla (A vai B) anonymiteetin suojaamiseksi. Sukupuolen osalta huomioitiin myös ”ei vastausta” vaihtoehto. Muita taustatietoja ei kysytty, sillä kyselyssä halutaan säilyttää vastaajien anonymius olennaisten ja luotettavien tutkimustulosten saavuttamiseksi.

Opinnäytetyön toteutuksessa huomioitiin myös luvat ja suostumukset. Vaikka alle 15-vuotiaan tutkimukseen osallistumisesta päättääkin ensisijaisesti huoltaja, niin huoltajan informointi on riittävä tutkimuksissa, joissa alaikäisten tutkittavien henkilötietoja ei käsitellä. Suostumus osallistua tutkimukseen tulee ensisijaisesti alaikäiseltä tutkittavalta itseltään, vaikka tutkimukseen osallistuminen edellyttäisi huoltajan hyväksyntää. Tutkijoiden tulee aina kunnioittaa ja huomioida alaikäisen tutkittavan itsemääräämisoikeus ja vapaaehtoisuus riip-

pumatta huoltajan suostumuksesta tutkimukseen. (TENK 2019, 9–10.) Opinnäytetyöni kyselytutkimus tehtiin koulussa anonyymisti eikä sen yhteydessä tallennettu tutkimustarkoitukseen yksilöllisiä tunnistetietoja, huoltajia informointiin Wilma-viestipalvelun kautta ja kyselyyn osallistuminen oli oppilaille vapaaehtoista (ks. kyselyn toteuttaminen).

Ennen aineiston keruuta yhteistyötahojen kanssa sovitaan aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista, käsittelystä ja säilyttämisestä. Tutkimusta tehdessä tulee noudattaa voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä sekä velvoitteita, jotka liittyvät salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon. Myös aineistojen avoimuutta ja jatkokäyttöä edistetään mahdollisuuksien mukaan. (TENK 2023, 13.) Opinnäytetyöni toimeksiantajan kanssa sovittiin, että kyselyn tulokset julkaistaan opinnäytetyössä sekä tulosten yhteenveto annetaan toimeksiantajalle käyttöön. Alkuperäisaineisto on itselläni tutkijana käytössä sekä se annetaan toimeksiantajalle, tässä tapauksessa koulun rehtorille, säilytykseen myöhempää tulosten vertailua varten. Kun opinnäytetyö on hyväksytty, alkuperäisaineisto tuhotaan muilta osin. Kysely tehtiin ja aineisto kerättiin Google Formsilla, jonka avulla myös tiedot pysyvät salatusti tallennettuna. Google Formsissa luodut tiedot siirretään ja tallennetaan salatusti. Forms on pilvipohjainen, joten paikallisia tiedostoja ei tarvita vaan laitteet, jolla sitä käytetään pysyvät mahdollisimman riskittöminä. Tietosuoja ja tietoturvatoinnot tarkistetaan riippumattoman säännöllisesti. (Google s.a.)

Kyselylomakkeen huolellisella laatimisella voi myös vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös saadun aineiston määrä. Jotta tuloksia saadaan kattavasti, tulisi vastaaminen tehdä mahdollisimman helpoksi sekä kyselylomakkeen kieli ja ulkoasu tulisi olla selkeä. Kyselyn laatija ei välttämättä havaitse mahdollisia ongelmatilanteita kyselyn täyttämässä, joten tämän vuoksi kyselylomake tulisi testata etukäteen ennen varsinaista tiedonkeruuta. (Vehkalahti 2008, 48.) Kyselylomakkeen ennakkotestaamisella voi siis lisätä myös tutkimuksen luotettavuutta. Kyselylomakkeeni ennakkotestaus tehtiin koulun opetushenkilöstön kanssa yhteistyössä. Myös toteuttamani informoitu kysely, jossa tutkijana olin paikan päällä voi vaikuttaa positiivisesti. Vastaajat täyttivät ja palauttivat kyselyn valvotusti sekä heillä oli mahdollisuus kysyä ajantasaisesti, mikäli lomakkeessa oli jotakin

epäselvyyksiä. Myös aineiston muodostaminen vaikutti tutkimuksen luotettavuuteen. Verkkolomakkeella toteutetussa kyselyssä virhealtis tallennusvaihe jää pois, jolloin aineisto tallentuu suoraan sen sijaan, että aineisto pitäisi itse siirtää havaintotiedostoksi (Vehkalahti 2008, 49).

Opinnäytetyössäni yhtenä eettisenä kysymyksenä oli oma roolini tutkittavan toimintaympäristön työntekijänä. Kyselyyn vastasivat nuoret, joiden kanssa teen yhteistyötä. Toisaalta he voivat kokea sen myös positiiviseksi, että ollessani osa heidän kouluarkeaan heillä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Päälekkäinen roolin kautta tiedostamattomat ja tiedostetut motiivit ja oletukset saattavat vaikuttaa tutkimusprosessiin aiheen valinnan sekä aineiston keruun ja analysoinnin osalta (Seppänen-Järvelä, 2003, 1–2). Tässä tapauksessa vaikutus aiheen valintaan on ilmeinen, sillä aihe nousi työpaikallani Väinölän koulussa. Pyrin estämään vaikutusta pohjaamalla kyselylomakkeen laadinnan teoriapohjaan, keskittymällä tutkimuskysymyksiin ja tutkimaan aineistoa sellaisenaan. Toisaalta oma ammattitaitoni ja käsitykseni asiasta saattoi myös edesauttaa tutkimuksen ymmärrystä ja tulkintaa.

Tutkimuksen luotettavuuden ja rehellisyyden vuoksi tieteellisen toiminnan laadun varmistaminen suunnittelussa, menetelmissä, analyyseissä ja voimavarojen käytössä on tärkeää. Tärkeää on myös suunnitella, toteuttaa ja arvioida tieteellistä toimintaa sekä raportoida ja viestiä siitä avoimesti, oikeudenmukaisesti, puolueettomasti sekä ilman yksityiskohtien salaamista. (TENK 2023, 12.) Luotettavuuden takaamiseksi pyrin opinnäytetyössäni kuvaamaan mahdollisimman tarkasti eri työvaiheet tutkielmassani. Pyrin työssäni myös lähteiden käytön eettisyyteen eli kunnioitin alkuperäistä tekijää ja kirjasin lähteet mahdollisimman tarkasti oikeaan tekijään viitaten.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

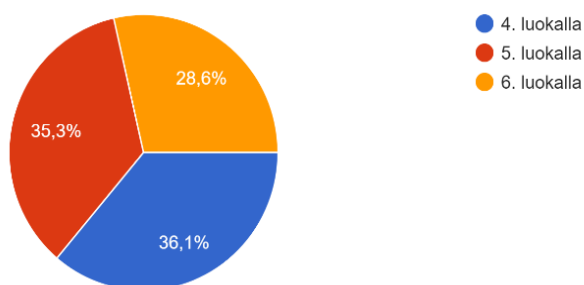
Tässä luvussa kerron kyselyn tuloksista aihealueittain kertomalla sekä diagrammien avulla. Käytän myös esimerkkejä vastauksista tulosten havainnollistamiseen avointen kysymysten osalta. Nämä suorat lainaukset vastauksista erottuvat muusta tekstistä kurisvoituna. Avaan tuloksia aihealueittain, joten ensin kerron tasa-arvoon liittyvistä tuloksista ja sen jälkeen yhdenvertaisuuteen

liittyvistä tuloksista. Kerron tuloksissa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta Väinölän koulussa, joka perustuu siis Väinölän koulun 4.–6.-luokkalaisille oppilaille tehdyn kyselyn vastauksiin.

Väinölän koulussa on 134 oppilasta 4.–6.-luokalla. Näiltä oppilailta saatiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyyn 119 vastausta. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyssä kysyttiin vastaajilta luokka-astetta. Kyselyyn vastanneista vähiten vastauksia saatiin 6.-luokan oppilailta (kuva 2).

2. Millä luokalla olet?

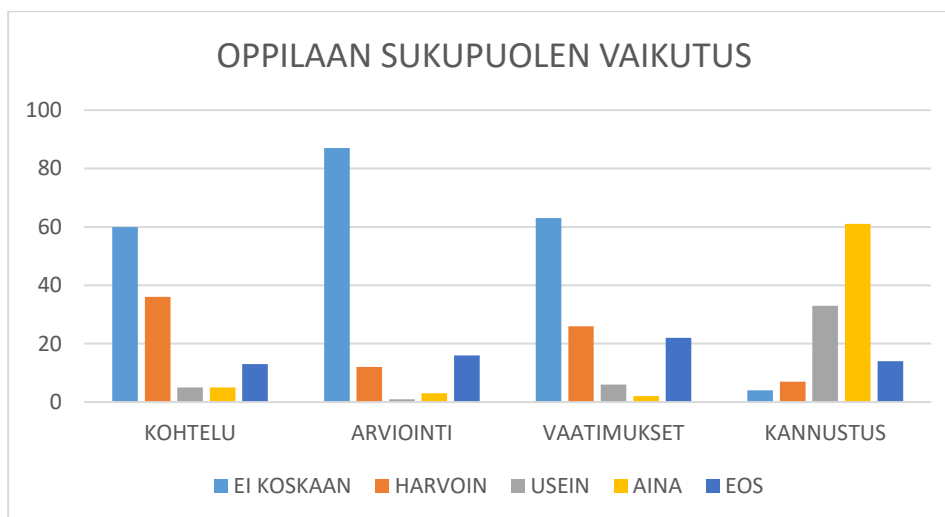
119 vastausta



Kuva 2. Diagrammi kyselylomakkeen kysymyksestä 2

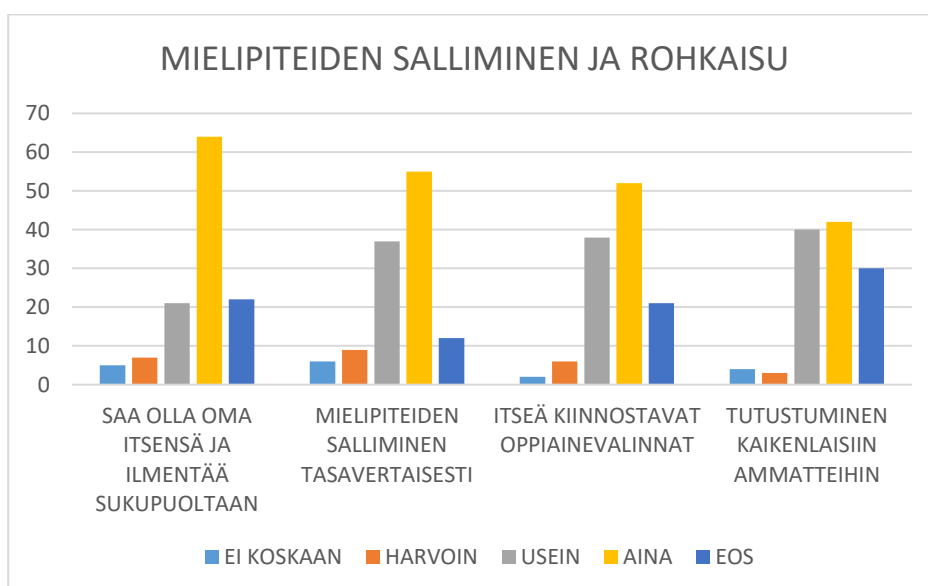
5.1 Tasa-arvon toteutuminen Väinölän koulussa

Tulosten perustella oppilaat kokevat tasa-arvon toteutuvan Väinölän koulussa monella eri osa-alueella erittäin hyvin (kuva 3). Erityisen huomioitavaa on se, että oppilaat kokevat, ettei sukupuoli vaikuta opintosuoritusten arviointiin (ei koskaan ja harvoin yhteensä 83,2 %) eikä siihen miten koulun aikuiset kohtelee oppilaita (ei koskaan ja harvoin yhteensä 80,7 %). Sukupuolesta riippumatta myös kannustetaan kaikkia yhtä paljon (aina ja usein yhteensä 78,9 %). Koulun aikuisten ei myöskään koeta asettavan erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolen mukaan (ei koskaan ja harvoin yhteensä 74,7 %).



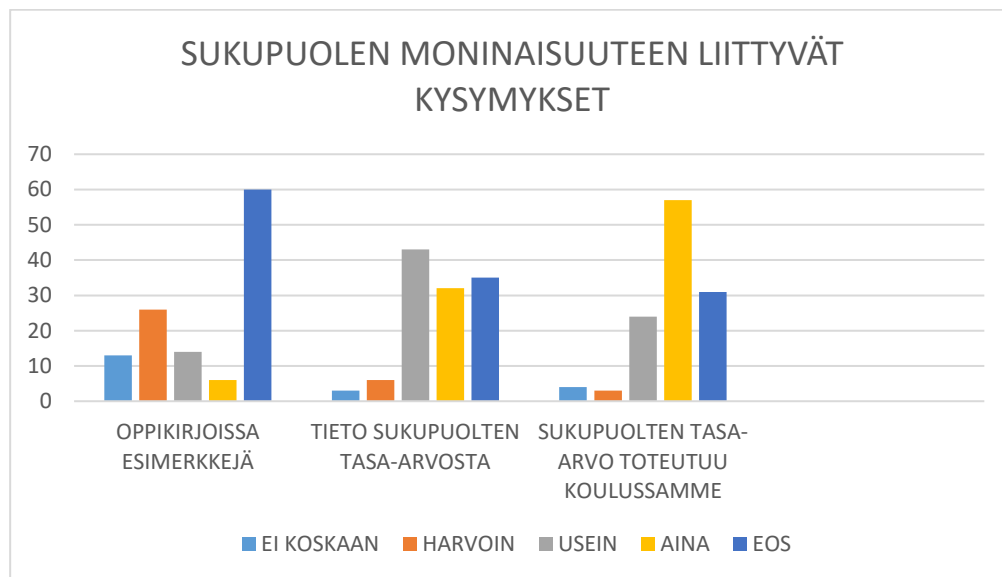
Kuva 3. Diagrammi oppilaan sukupuolen vaikutuksesta

Vastausten mukaan (kuva 4) myös mielipiteiden ilmaiseminen sallitaan tunneilla sukupuolesta riippumatta (aina ja usein yhteensä 77,3 %) sekä rohkaisetaan tekemään itseä kiinnostavia oppiainevalintoja sukupuolesta riippumatta (aina ja usein yhteensä 75,6 %). Positiiviselle puolelle ylsivät myös oppilaisen rohkaisu tutustua tasapuolisesti kaikkiin ammatteihin sekä omana itsenä oleminen ja oman sukupuolen ilmentäminen haluamallaan tavalla. Nämä vastaukset kertoivat en osaa sanoa vastusten määrän perusteella kuitenkin myös siitä, että tietoisuus näistä asioista ei välttämättä ole toivotulla tasolla.



Kuva 4. Diagrammi mielipiteiden sallimisesta

Erityisesti huomion herätti oppilaiden vastaukset (kuva 5) oppikirjojen esimerkeistä sukupuoli ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä, jossa en osaa vastuksia oli 50,4 %. Ei koskaan ja harvoin vastauksia oli yhteensä 32,7 %. Tämä kertoo siitä, ettei tietoisuutta ole eikä oppikirjoissakaan ole esimerkkejä tarvittavissa määrin. Mielenkiintoista oli myös oppilaiden kokemus siitä ovatko he saaneet koulussaan tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta. Pääsääntöisesti oppilaat kokivat saaneensa tarpeeksi tietoa (aina ja usein yhteensä 63 %), mutta en osaa sanoa vastauksiakin oli 29,4 %. Oppilasta reilu puolet koki sukupuolen tasa-arvon toteutuvan koulussa usein tai aina (yhteensä 68,1 %).



Kuva 5. Diagrammi sukupuolen moninaisuuteen liittyvistä kysymyksistä

Tasa-arvoa käsittelevässä avoimessa kysymyksessä oli mahdollisuus kertoa, miksi sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussa hyvin tai huonosti ja onko jotain mitä haluaisivat muuttaa. Kysymys ei ollut pakollinen vastata. Vastauksina tähän tuli useampia ei, en osaa sanoa ja en tiedä vastauksia. Suurin osa kysymykseen vastanneista koki, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussa hyvin. Tarkentavina perusteluina tähän oli eri sukupuolten kannustaminen, reiluus kumpaakin sukupuolta kohtaan, sukupuolella ei ole väliä, kaikkien kohtelu tasa-arvoisesti ja tasapuolisesti, kaikki on kavereita, kakkia kunnioitetaan, ei kiusata, ei syrjitä, kaikki otetaan mukaan, kaikkia kohdellaan samalla tavalla, saa olla oma itsensä sekä opetetaan ettei saa kiusata ketään.

”Se toteutuu hyvin koska meitä opetetaan aina, että ei saa kiusata ketään ja kaikki on tasa-arvoisia.”

”Meidän koulussa mene sukupuoli asioiden kanssa hyvin ketään ei syrjitä mielestäni. kaikkia kunnioitetaan”

Muutama vastaaja koki, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu huonosti. Perusteluina tähän oli kiusaaminen sekä tehtäviin valikoiminen sukupuolen perusteella. Suurin osa vastaajista myös koki, ettei ole muutostarvetta, kun taas kahdessa vastauksessa koettiin muutostarvetta juuri samoista syistä, miksi koettiin tasa-arvon toteutuvan huonosti.

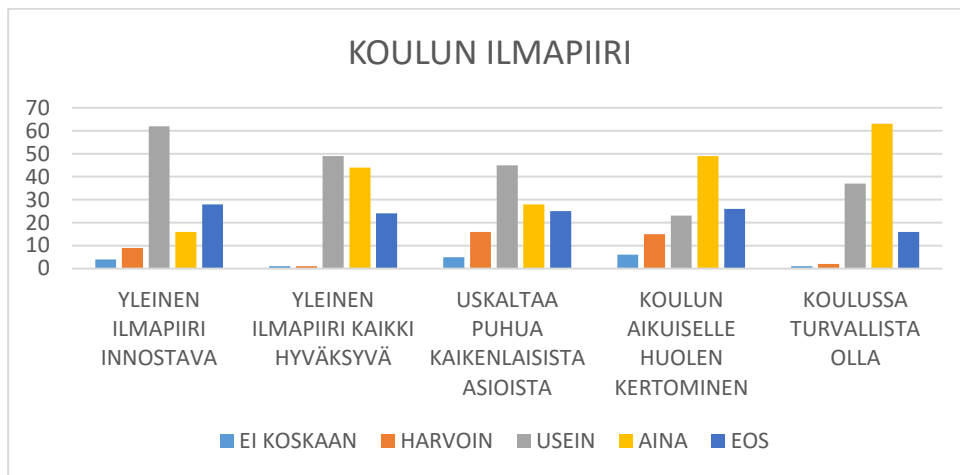
”Välillä harmittaa se, että joutuu katsoa kun jotain rauhallista ja viatonta poikaa/tyttöä kiusataan koska he eivät ole niitä kovempia”

”Kaikkia kohdellaan hyvin ei tarvitse muuttaa mitään, tai yleensä jos jonkun pitää kantaa jotain painavaa niin yleensä siihen valitaan aina vaan poikia”

5.2 Yhdenvertaisuuden toteutuminen Väinölän koulussa

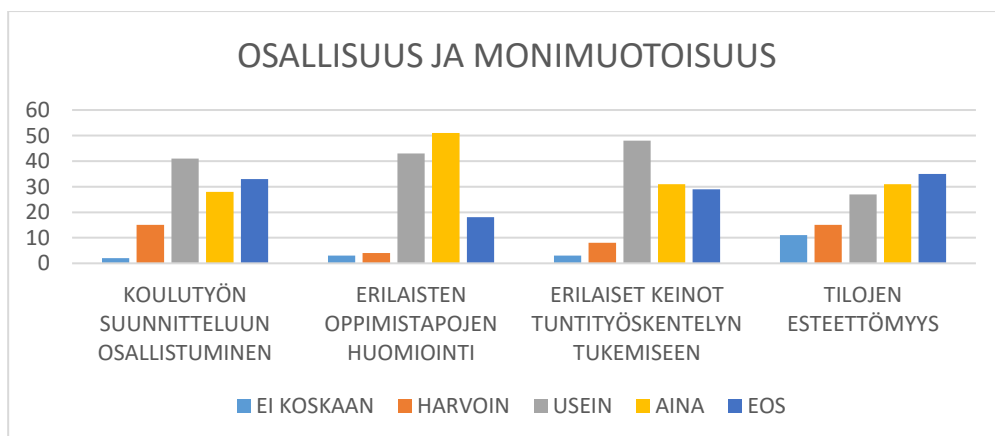
Erityisen selkeänä kyselyaineistosta nousi esiin turvallisuuden olo koulussa (kuva 6). Oppilaat kokivat, että koulussa on turvallista olla (aina ja usein yhteensä 84 %). Koulun hyväksyvä ilmapiiri (aina ja usein yhteensä 78,2 %) oli myös oppilaiden kokemuksen mukaan erittäin hyvällä tasolla. Koulun yleisen ilmapiirin koki innostavana (usein ja aina yhteensä 65,4 %), jossa kuitenkin en osaa sanoa vastusten määrä kiinnitti huomion, koska se oli 24 % tienoilla. Uskallus puhua kaikenlaisista asioista koulussa ja koulun aikuisen puoleen kääntymisen huolten suhteen olivat hieman ristiriitaisia vastausten suhteen. 61,3 % (usein ja aina yhteensä) vastaajista koki, että koulussa uskaltaa puhua kaikenlaisista asioista, mutta kuitenkin 13,4 % koki pystyvänsä puhumaan harvoin ja jopa 21 % ei osannut sanoa, uskaltaako puhua. Vastaajista 60,5 % (aina ja usein yhteensä) koki pystyvänsä kääntymään koulun aikuisen puoleen, jos

heillä on huolia koulussa, mutta kuitenkin harvoin ja ei koskaan koki yhteensä 17,6 % ja 21,8 % ei osannut sanoa.



Kuva 6. Diagrammi koulu ilmapiiriä koskevista kysymyksistä

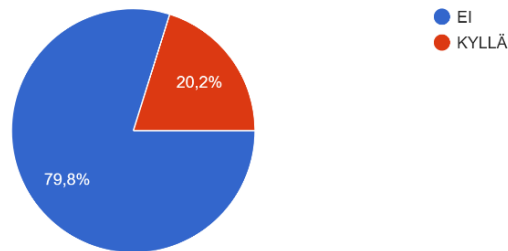
Erilaisten oppimistapojen huomioon ottaminen (aina ja usein yhteensä 79 %) toteutuu vastausten perusteella hyvin (kuva 7). Tuntityöskentelyn tukeminen erilaisin keinoin koettiin tulevan huomioiduksi (aina ja usein 66,4 %), mutta en osaa sanoa vastusten määrä kiinnitti huomion, koska se oli 24 % tienoilla. Myös koulutyön suunnitteluun osallistuminen sekä koulun tilojen esteettömyys olivat hieman ristiriitaisia vastausten suhteen. Koulutyön suunnitteluun osallistumista koki 58 % (usein ja aina yhteensä), mutta jopa 27,7 % vastasi en osaa sanoa. Koulun tilojen esteettömyydestä kysyttäessä vastauksissa oli reilusti hajontaa. Hieman alle puolet (aina ja usein 48,1 %) kokivat tilat esteettömiksi, mutta jopa 29,4 % vastasi en osaa sanoa.



Kuva 7. Diagrammi osallisuudesta ja monimuotoisuudesta

Suurimman osan oppilaiden mielestä Väinölän koulussa ei esiinny nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua (kuva 8). Vastaajista lähes 80 % koki, ettei koulussa esiinny mitään näistä. Noin 20 % vastaajista koko koulussa esiintyvän syrjintää, nimittelyä tai eriarvoista kohtelua.

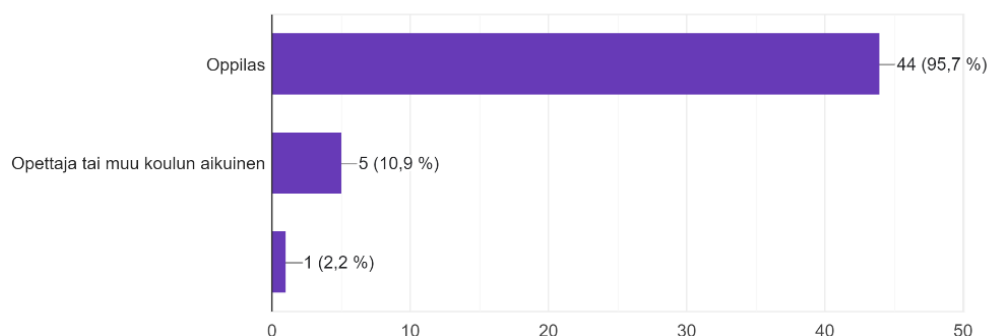
6. Esiintyykö koulussasi nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua?
119 vastausta



Kuva 8. Diagrammi kyselylomakkeen kysymyksestä 6

Mikäli nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on koulussa tapahtunut, on tekijänä yleensä ollut oppilas (kuva 9). Kysymykseen vastanneiden kokemuksen mukaan lähes kaikki, noin 95 % syrjintää, nimittelyä tai eriarvoista kohtelua kohdanneista, vastasivat tämän tapahtuneen oppilaan toimesta. Joissain tapauksissa toimijana on ollut opettaja, muu koulun aikuinen tai joku muu.

9. Kenen toimesta nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on esiintynyt? Voit valita useita vaihtoehtoja
46 vastausta



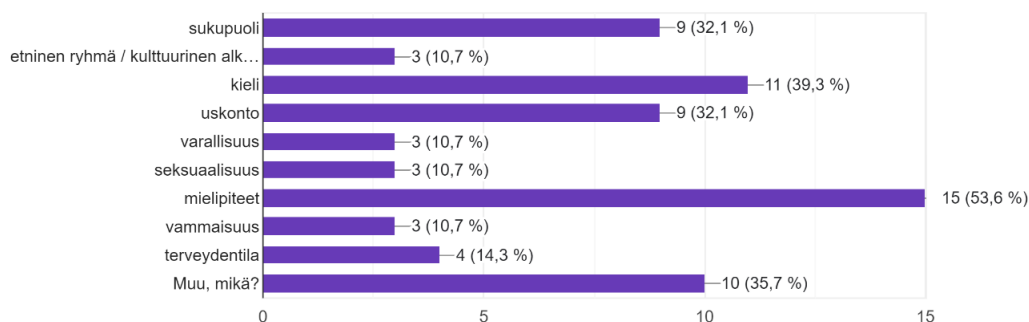
Kuva 9. Diagrammi kyselylomakkeen kysymyksestä 9

Perusteena nimittelylle, syrjinnälle tai eriarvoiselle kohtelulle on yleisimmin ollut selkeästi *mielipiteet* (53,6 %), *kieli* (39,3 %) *sukupuoli* (32,1 %) tai *uskonto* (32,1 %). Joku *muu* syy tapahtuneelle nimittelylle, syrjinnälle tai eriarvoiselle

kohtelulle on myös ollut yleistä (35,7 %), mutta vaihtoehdon vastanneet oppilaat eivät ole kirjanneet *muu, mikä?* vaihtoehtoon tätä muuta syytä, joka ei näin ollen ole tiedossa (kuva 10).

7. Mikäli vastasit edellisessä KYLLÄ: Millä perusteella nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua esiintyy? Voit valita useita vaihtoehtoja

28 vastausta



Kuva 10. Diagrammi kyselylomakkeen kysymyksestä 7

Nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua käsittelevässä avoimessa kysymyksessä kysyttiin missä tilanteessa tällaista on esiintynyt sekä onko siihen puututtu. Vastausten perusteella nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on tapahtunut esimerkiksi välitunneilla, riitatilanteissa, koulussa tai koulumatkalla. Se on voinut olla muun muassa kiusaamista esimerkiksi puheviasta tai nimittelyä.

”yleensä vaan pientä nimittelyä kun jostain ärsyttää niin silloin mutta ne ovat sovittu”

”koulumatkalla, koulussa.”

”joskus välitunnilla”

Oppilaat kokivat pääosin, että tilanteisiin on puututtu. Muutaman mielestä tilanteisiin on puututtu välillä, ei kuitenkaan aina. Vastausten perusteella osa oppilaista koki, ettei tilanteisiin ole puututtu tai eivät ole halunneet kertoa aikuiselle esimerkiksi välttääkseen lisäriitoja. Muutama esimerkki vastauksista:

”on puututtu jokaiseen tapaukseen mutta itse en ole kahuhestikaan nähnyt tai kokenut.”

”Joskus on puututtu, yleensä valitunnilla”

”ei ole puututtu koska en sano aikuiselle”

Lopuksi kyselylomakkeessa annettiin vielä oppilaille mahdollisuus sanoa jotakin yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulussaan. Suurimmalla osalla ei ollut enempää sanottavaa tai kommentoitavaa, joten he jättivät vastaamatta ja osa halusi kertoa myös sen, ettei ole mitään lisää sanottavaa. Vastauksissa nousi esiin toiveita, ohjeita ja toteamuksia. Ohjeina annettiin muun muassa ”ole reilu” sekä ”älä syrji muita”. Toiveissa tuotiin esiin tasa-arvon käsittelyn jatkaminen vakavasti sekä se, että kaikki olisivat ystävällisiä kaikille. Vastauksissa myös todettiin, että menee hyvin asian suhteen sekä koulun olevan yhdenvertainen. Seuraavassa muutama esimerkki vastauksista:

”Minä toivon etää kaikki meidän koulussa olisivat ystävällisiä kaikille”.

”Koulumme on tosi yhdenvertainen minun mielestä. minulla ei ole muuta sanottavaa koulumme tasa arvosta. toivon ainakin että tämä sama voisi jatkua, eli koulumme jatkaisi tasa arvon käsittelyä vakavasti”.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn tulokset olivat pääosin varsin positiiviset yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen kannalta Väinölän koulussa. Selkeinä vahvuuksina näytettyivät koulussa koettu turvallisuuden tunne, sillä koulu koettiin turvallisena paikkana. Vahvuutena oli myös sukupuolineutraalius, joka näkyi siinä, ettei sukupuoli vaikuta oppilaiden kohteluun, heihin kohdistettuihin odotuksiin tai opintosuoritusten arviointiin. Kyselyn tulosten perusteella Väinölän koulussa otetaan erittäin hyvin huomioon erilaiset oppimistavat ja yleinen ilmapiiri on hyväksyvä ja kaikkia kannustava. Kiusaamista ja eriarvoista kohtelua on kyselyn tulosten perusteella vain vähän, vaikka sitäkin esiintyy jokin verran. Kiusaamista ja eriarvoista kohtelua on koettu pääasiassa oppilaalta toiselle ja sitä on koettu koulussa pääasiassa välitunneilla. Perusteena syrjinnälle tai eriarvoiselle kohtelulle on ollut useimmiten mielipiteet, kieli, sukupuoli tai uskonto. Kyselyn tulosten perusteella Väinölän koulussa on useimmiten puututtu tilanteisiin, mikäli siitä on kerrottu aikuiselle oppilaan toimesta. Kehittämiskohteina

esiin nousi oppilaiden osallisuuden varmistaminen koulutyön suunnittelussa eli osallisuuden lisääminen sekä oppilaiden kuulluksi tulemisen vahvistaminen eli esimerkiksi uskallus jokaiselle kertoa koulun aikuiselle huolistaan. Myös tasa-arvoon liittyvän tietoisuuden lisääminen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvän tietoisuuden lisääminen nousivat esiin kehittämiskohteina.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus näkyvät kouluarjessa muun muassa opetuksen järjestämisessä, oppimiserojen huomioimisessa ja opintosuoritusten arvioinnissa (Jauhola & Vehviläinen 205, 26–27). Opintosuoritusten arviointi koettiin kyselytulosten perusteella sukupuolineutraaliksi, sillä oppilaat kokivat, ettei sukupuoli vaikuta opintosuoritusten arviointiin. Kyselyn tulosten perusteella erityisen positiivisesti nousi esiin myös Väinölän koulussa toteutuva erilaisten oppimistapojen huomiointi sekä yleisesti hyväksyvä ja kaikkia kannustava ilmapiiri.

Tasa-arvolaki toteutuessaan estää sukupuoleen perustuvan syrjinnän sekä edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa (Laki naisten ja miesten välisestä tasaa-arvosta 1986/609, 1. §). Koulussa sukupuolten eriarvoisuuden vakiinnuttaminen saattaa olla tiedostamatonta toimintaa ja näkyä suhtautumisessa tai perinteisiä arvoja uusintamalla (Lahelma & Gordon, 1999, 4.) Tähän peilaen Väinölän koulussa on onnistuttu tasa-arvolain mukaisessa oppilaiden kohtelussa, sillä oppilaat kokivat, ettei sukupuoli vaikuta oppilaiden kohteluun tai heihin kohdistettuihin odotuksiin. Jääskeläisen ym. (2015, 18–21) mukaan kasvattamiseen ja mallien tarjoamiseen vaikuttaa helposti oppilaan sukupuoli, joten stereotyyppisten sukupuolikäsitysten tiedostaminen olisi suotavaa opettajalle. Asenteet, käyttäytyminen sekä oppilaan kohtaaminen yksilönä ilmentävät stereotyyppisiä sukupuolikäsityksiä. Mutta Väinölän koulussa opettajilla näyttäytyisi toteutuvan oppilaiden yksilönä kohtaaminen, ainakin niiltä osin miten tämä tulosten perusteella näyttäytyy.

Turvallisuuden tunne on yhdistävä tekijä kyselyn vastauksille ja kyselyssä kysytyille asioille. Kyselyssä esiin nousi koulun aikuisen puoleen kääntyminen huolten kera koulussa. Vaikka se toteutuukin, on tässä mielestäni kehittämisen paikka siitä huolimatta. Vastaajista kuitenkin noin 40 % ei pysty, pystyy

harvoin tai ei osaa sanoa, jolloin tämä jättää tehtäväksi miettiä suunnitelmaan toimenpiteitä asian parantamiseksi ja näin ollen turvallisuuden tunteen lisäämiseksi entisestään.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteet ohjaavat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä. Opetuksen tulisi olla sukupuolitietoista ja jokaisen oppiaineen edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan. Perusopetuksen tulisi lisätä tietoa sukupuolen moninaisuudesta. (Jääskeläinen ym. 2015, 17.) Tulosten pohjalta pohdin sitä, että osallisuutta ja tietoisuutta asioista voisi lisätä. Tasa-arvon toteutumisessa sekä oppikirjojen esimerkeissä sukupuoli ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä oli hämmennystä vastusten perusteella. Kyselyn tulosten perusteella Väinölän koulussa tulee kiinnittää huomiota tasa-arvoon liittyvän tietoisuuden sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvän tietoisuuden lisäämiseen sekä edistämistyön jatkuvuuteen. Mahdollisesti tietoisuutta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta voisi lisätä tuomalla esiin konkreettisemmin mitä ne ovat, miten ne näkyvät sekä lisätä esimerkiksi tietoisuutta seksuaalivähemmistöistä.

Vastausten perusteella myös osallistuminen koulutyön suunnitteluun herätti hieman hämmennystä oppilaissa. Noin puolet kokivat oppilaiden saavan osallistua, mutta mielenkiinto heräsi erityisesti melko suurilukuisen en osaa sanoa vastausten määrän osalta. Tämä jättää pohdittavaksi sen, onko kyse osallistumattomuudesta vai siitä etteivät oppilaat tiedä mitä koulutyön suunnitteluun osallistuminen konkreettisesti on. Johtuuko epäselvyys puuttumisesta vai kaipaavatko oppilaat enemmän konkreettista toimintaa ja asioiden sanoittamista? Tämän sekä oppikirjojen esimerkkejä käsittelevän kysymyksen perusteella voisikin tulevassa tutkia, miten oppilaat kokevat konkreettisesti kyselylomakkeen asioita konkreettisesti kouluarjessa.

Hyvinvoiva ja oppilaiden osallisuutta huomioiva koulun toimintaympäristö perustuu asenteelliseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen esteettömyyteen. Asenteellinen esteettömyys huolehtii oppilaiden yhdenvertaisista oikeuksista ja mahdollisuuksista opiskella, tuntea kuuluvansa yhteisöön ja se edellyttää myönteistä asennetta oppilaita kohtaan. Myös pedagoginen esteettömyys liittyy mahdollisuuteen oppia yksilöllisten kykyjen mukaisesti sekä pitää sisällään konkreettisia toimia koulumaailmassa. (Jauhola & Vehviläinen 2015, 24–25.)

Tulosten mukaan erityisen positiivisena nousi esiin se, että Väinölän koulussa otetaan huomioon erilaiset oppimistavat ja erilaiset keinot tuntityöskentelyn tukemiseen sekä koulun yleinen ilmapiiri on innostava ja sellainen, että kaikki hyväksytään.

Jauholan & Vehviläisen (2015, 25–26) mukaan sosiaalinen esteettömyys liittyy siihen, ettei esimerkiksi kiusaaminen, syrjintä tai sukupuolen moninaisuus aiheuta asenteellisia esteitä tasa-arvoiselle opiskelulle, kun taas psyykinen esteettömyys liittyy enemmänkin mielen hyvinvointiin. Väinölän koulussa on onnistuttu myös näissä, sillä vastausten perusteella esiin nousi myös oppilaiden positiivinen kokemus siitä, että koulussa uskalletaan puhua kaikenlaisista asioista ja he pystyvät kääntymään koulun aikuisen puoleen, mikäli heillä on huolia. Tulosten perusteella kiusaamista ja eriarvoista kohtelua esiintyy vähän, mutta vastanneista suurimman osan mielestä koulussa ei esiinny syrjintää, nimitteilyä tai eriarvoista kohtelua. Koulussa toteutettavassa yhdenvertaisuudessa on tavoitteena opiskelijoiden tasavertainen opiskelu sekä oman olon kokeminen hyväksytyksi ja turvalliseksi (Jauhola & Vehviläinen 2015, 24–25). Vastausten perusteella, mielestäni tärkeimpänä kaikesta ja kaiken kokoavana, oppilaat kokevat, että Väinölän koulussa on turvallista olla.

LÄHTEET

Google s.a. Google Formsin avulla saat tärkeät tiedot käyttöösi nopeasti. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.google.com/intl/fi/forms/about/> [viitattu 5.11.2023].

Heikkinen, M. (toim.) 2019. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu perusopetuksessa ja päiväkodissa. Oulun yliopiston oppimateriaalia. Didascalica Universitatis Ouluensis. Kasvatustiede E 7. Oulu: Oulun yliopisto. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526222110> (viitattu: 7.4.2024).

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.–9. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Jauhola, L. & Vehviläinen, J. 2015. Syrjintä koulutuksessa: Erityistarkastelussa kokemukset yhdenvertaisuuden toteutumisesta opintojen ohjauksessa eri vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten osalta. Selvityksiä ja ohjeita 21/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.

Jääskeläinen, L., Hautakorpi, J., Onwen-Huma, H., Niittymäki, H., Pirttijärvi, A., Lempinen, M. & Kajander, V. 2015. Tasa-arvotyö on taitolaji: Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2015:5. Helsinki: Opetushallitus.

Kasa, T., Kouros, K. & Skottman-Kivelä, P. 2020. Perus- ja ihmisoikeudet opetus- ja kasvatusalalla. Oikeudellinen ja pedagoginen opas alan opiskelijoille ja asiantuntijoille. Helsinki: Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta.

Kuula-Luumi, A. 2014. Aineistonhallinta. Alaikäisiin kohdistuvan tutkimuksen etiikkaa -seminaari. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/media/Kuula-Luumi.pdf> [viitattu: 20.10.2023]

Lahelma, E. & Gordon, T. 1999. Rajankäyntiä – Sukupuoli opetus suunnitelmassa ja koulun käytännöissä. Teoksessa Arnese, A-L. (toim.) Eroja ja yhtäläisyyksiä. Sukupuoli pedagogisessa ajattelussa ja käytännössä. Helsingin yliopiston Vantaan täydennyskoulutuslaitoksen julkaisuja. Helsinki: Pohjoismainen ministerineuvosto, 91–106.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 30.12.2014/1329.

Launonen, L & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä - kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.

Miero, M. & Rapakko, A. 2023. Toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien merkitys ja toteutuminen kouluympäristössä: Kehityskohteiden ja toimenpiteiden analyysi. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202309193051> [viitattu 8.12.2023].

Nokela, H. 2018. Sukupuoli ja perusopetuksen opetussuunnitelman 2014 tasa-arvotavoitteiden toteutuminen koulun toimintakäytänteissä opettajien kokemana. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201802091205> [viitattu 8.12.2023].

Opetushallitus. 2023a. LIITE Muutosmääräykseen OPH 532-2023 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2014 koskien poissaolojen ehkäisemistä sekä poissaolojen suunnitelmallista seuraamista ja niihin puuttumista. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Liite_muutosm%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykseen_OPH532_2023_28.2%20_muutokset%20n%C3%A4kyvill%C3%A4.pdf [viitattu 8.12.2023].

Opetushallitus. 2023b. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita on päivitetty – tavoitteena ennaltaehkäistä ja vähentää koulupoissaoloja. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.3.2023. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteita-paivitetty-tavoitteena-ennaltaehkaista-ja> [viitattu 6.11.2023].

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Seppänen-Järvelä, R. 2003. Tutkijana omassa organisaatiossa: sisäisen toimijan haaste. *Yhteiskuntapolitiikka* 4, 429–430. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209116936> [viitattu 3.11.2023].

Suomen perustuslaki (731/1999).

Tasa-arvolaki (609/1986).

Tasa-arvolaki 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön esite 2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3710-9> [viitattu 24.11.2023].

TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Toinen, uudistettu painos. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf [viitattu 2.5.2024].

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. E-kirja. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf [viitattu 2.5.2024].

Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. 2023. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma> [viitattu 24.11.2023].

Trustmary. 2022. Esittelyssä paras kysely: viisiportainen asteikko. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.9.2022. Saatavissa: <https://trustmary.com/fi/kyse-lyt/esittelyssa-paras-kysely-viisiportainen-asteikko/> [viitattu 1.12.2023].

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Ukkola, A. & Väättäin, H. (toim.) 2021. Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja osallisuus koulutuksessa – Katsaus kansallisiin arviointeihin. Tiivistelmät 16:2021. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. E-kirja. Saatavissa: https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T1621.pdf [viitattu 7.4.2024]

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos Jyväskylä: PS-kustannus.

Väinölän koulu s.a. Porin kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/pori/perusopetus/koulujen-kotisivut/pl1/vainolankoulu> [viitattu 13.10.2023].

Väinölän koulun toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. 2021. Porin kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/pori/perusopetus/koulujen-kotisivut/pl1/vainolankoulu/opetus/ko/opetusuunnitelman-koulukohtaiset-liitteet> [viitattu 8.12.2023].

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. 2022. Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/157476116/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+\(PDF\).pdf/bd9295aa-e49b-9977-fe85-c909c52a8d70/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+\(PDF\).pdf?version=1.2&t=1709107422291](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/157476116/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+(PDF).pdf/bd9295aa-e49b-9977-fe85-c909c52a8d70/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+(PDF).pdf?version=1.2&t=1709107422291) [viitattu 7.4.2024].

Väinölän koulun toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman yhteenveto (2021).

Kehittämiskohde	Toimenpide	Aikataulu	Vastuhenkilöt
Oppilaiden kuuleminen	Vuorovaikutus/ palautelaatikat käyttöön (matala kynnyksellä). Oppilaalle luodaan kerran lukukaudessa mahdollisuus jutella kahdestaan opettajan kanssa. Keskustelu kirjataan.	Jatkuvaa	Johtoryhmä, oppilaskunnan ohjaava opettaja
Oppilaiden yhtenäiset kurinpitokeinot	Kurinpitokeinot ovat avattuna ja samanlaiset kaikille luokasta, oppilaasta tai opettajasta riippumatta. Kurinpitokeinot päivitetään syksyn 2021 aikana liitetään osaksi suunnitelmaa oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Yhtenäisistä kurinpitokeinoista tiedotetaan oppilaita ja huoltajia.	Jatkuvaa	Luokanopettajat, Johtoryhmä
Tasa-arvon toteutuminen	Oppilaita ei luokitella sukupuolen mukaan. Sukupuolistereotyyppien ilmentymiä nostetaan esiin opetustilanteissa ja niistä keskustellaan luokissa.	Jatkuvaa	Opetushenkilöstö
Oppilaiden yhdenvertainen arviointi	Tavoitteet ja arviointikriteerit esitellään oppilaille näkyväksi.	Jatkuvaa	Luokanopettajat, Johtoryhmä
Oppilaiden yhdenvertaisuus perheiden taloudellisista mahdollisuuksista riippumatta	Retkien maksullisuus ei saa estää kenenkään osallistumista Koululle riittävästi lainattavia varusteita Koulu tarjoaa maksutonta kerhotoimintaa Opetuksen järjestäjä tarjoaa tietokoneet jokaiselle oppilaalle 4.-luokasta alkaen	Jatkuvaa	Opettajat
Tuki läksyjen tekemiseen	Koulu tarjoaa mahdollisuuden "kottikseen" (eli läksyjen tekoryhmä koulun jälkeen), jossa saa työskentelyyn tukea ja apua.	Jatkuvaa	Rehtori, ohjaajat

Kyselylomake

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely 4.- 6.-luokkalaisille

Nimeäsi tai sähköpostiosoitettasi ei tallenneta, kyselyyn vastataan anonyymisti.

Koulussa kaikkia on kohdeltava tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa teidän oppilaiden näkemystä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta Väinölän koulussa. Kyselyn tulokset julkaistaan opinnäytetyössä sekä tulevat koulun rehtorille koulun käyttöön. Kyselyn tuloksia käytetään koulun toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien tekemiseen. Vastaamalla tähän kyselyyn autat varmistamaan, että Väinölän koulu on viihtyisä ja turvallinen paikka kaikille.

1. Sukupuoli

- tyttö
- poika
- en halua vastata
- Muu: _____

2. Millä luokalla olet?

- 4. luokalla
- 5. luokalla
- 6. luokalla

TASA-ARVO

Tasa-arvolaki kieltää koulussa tapahtuvan syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Koulun on huolehdittava sukupuolten tasa-arvon edistämisestä, myös opetuksessa ja oppimateriaaleissa, sekä kaikille samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sukupuolesta riippumatta.

3. Vastaa omien tietojesi ja kokemustesi perusteella seuraaviin väittämiin

Valitse vain yksi vaihtoehto jokaisella rivillä.

HUOM! viimeinen sarake on "en osaa sanoa".

	Ei koskaan	Harvoin	Usein	Aina	En osaa sanoa
Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten koulun aikuinen kohtelee häntä					
Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opintasuoritukset arvioidaan					
Opettajat tai muu henkilökunta asettaa erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolesta riippuen					
Koulussamme kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta					
Opettajat sallivat kaikkien ilmaista mielipiteitään tunneilla tasavertaisesti					
Jokaista oppilasta rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja					
Jokaista oppilasta rohkaistaan tutustumaan tasapuolisesti kaikenlaisiin ammatteihin					
Oppikirjoissa on esimerkkejä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä					
Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla					
Olen saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussani					
Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme					

4. Kerro miksi sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussasi hyvin tai huonosti? Onko jotain mitä haluaisit muuttaa?

YHDENVERTAISUUS

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta mistään erinäisestä henkilöön liittyvästä syystä. Koulujen tulee huolehtia siitä, ettei koulun toiminta ole millään tavalla syrjivää. Koululla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuuden toteutumista, varmistaa häirinnästä vapaa turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö sekä huolehtia tilojen esteettömyydestä ja yksilöllisistä järjestelyistä.

5. Arvioi omien kokemustesi ja tietojesi perusteella seuraavia väittämiä

Valitse vain yksi vaihtoehto jokaisella rivillä.

HUOM! viimeinen sarake on "en osaa sanoa".

	Ei koskaan	Harvoin	Usein	Aina	En osaa sanoa
Koulumme yleinen ilmapiiri on innostava					
Koulumme yleinen ilmapiiri on sellainen, että kaikki hyväksyttään					
Oppilaat saavat osallistua koulutyön suunnitteluun					
Koulussamme otetaan huomioon erilaiset oppimistavat					
Koulussamme huomioidaan erilaiset keinot tuntityöskentelyn tukemiseen					
Koulussamme uskaltaa puhua kaikenlaisista asioista					
Koulumme tilat ovat esteettömät (pääsee kulkemaan esim. pyörätuolilla)					
Koulussamme on turvallista olla					
Pystyn kääntymään koulun aikuisen puoleen, jos minulla on huolia koulussa					

6. Esiintyykö koulussasi nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua?

Voit valita useita vaihtoehtoja

- EI
- KYLLÄ

7. Mikäli vastasit edellisessä KYLLÄ:

Millä perustein nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua esiintyy?

Voit valita useita vaihtoehtoja

- sukupuoli
- etninen ryhmä/ kulttuurinen alkuperä
- kieli
- uskonto
- varallisuus
- seksuaalisuus
- mielipiteet
- vammaisuus
- terveydentila
- muu, mikä? _____

8. Missä tilanteissa tällaista nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on koulussasi esiintynyt? Onko asioihin puututtu?

9. Kenen toimesta nimittelyä, syrjintää tai eriarvoista kohtelua on koulussasi esiintynyt?

Voit valita useita vaihtoehtoja

- Oppilas
- Opettaja tai muu koulun aikuinen
- Muu: _____

10. Haluatko sanoa jotain yhdenvertaisuuden toteutumisesta koulussasi?

INFORMAATIOKIRJE

Laitettu Wilma viestinä 4a, 4b, 5a, 5b, 6a ja 6b huoltajille ja luokanvalvojille sekä rehtorille.

Tiedoksi teille huoltajille,

Koulussa aiemminkin toteutettu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely oppilaille toteutetaan tänä vuonna osana opinnäytetyötä 4.-6.luokkalaisten osalta. Johanna Koskinen (koulukuraattori) tekee opinnäytetyön Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluun ja toteuttaa opinnäytetyönä kyselyn Väinölän koulun 4.-6.-luokkalaisille. Kyselyn tulokset tulevat koulun käyttöön ja niitä hyödynnetään Väinölän koulun toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien päivitykseen. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa. Kysely toteutetaan kouluaikana. Oppilailla on mahdollisuus vastata kyselyyn tämän ja ensi viikon aikana (vkot 5 ja 6) pidettävillä "kyselytunneilla", joissa on ensin lyhyt pohjustus aiheeseen ja sen jälkeen oppilaat vastaavat kyselyyn. Kysely toteutetaan verkkokyselynä anonyymisti eli ilman tunnistetietoja.

Terveisin, Johanna Koskinen